

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Географічний факультет
кафедра географії та менеджменту туризму**

**Проблеми та перспективи розвитку пізнавального туризму
в Івано – Франківській області**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)**

Сергійович

Виконав:

студент 2 курсу, 619 групи

Головатий

Максим

Керівник:

доктор географічних наук,
доцент Король **О.Д.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № ___ від _____ 2023 р.
Зав. кафедрою _____ доц. Король О.Д.*

Чернівці – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I: ТЕОРЕТИКО МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	6
1.1. Теоретичні засади пізнавального туризму.....	6
1.2. Екскурсія як інструмент пізнавального туризму.....	10
1.3. Методика вивчення пізнавального туризму.....	15
РОЗДІЛ II: АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	19
2.1. Характеристика тенденцій розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області.....	19
2.2. Оцінка розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області ..	31
2.3. SWOT – аналіз розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області.....	36
РОЗДІЛ III: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ..	45
3.1. Суть проблем розвитку пізнавального туризму на території Івано-Франківської області.....	45
3.2. Перспективні напрямки розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області.....	49
3.1. Авторський тур: «Святвечір та Різдво у гуцульських Карпатах».....	54
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Актуальність теми. Урахування потреб і мотивацій різних категорій туристів сприяє повнішому використанню культурного потенціалу території країни, робить культурну спадщину регіонів доступною великому сегменту відвідувачів, реалізуючи пізнавальну та освітню функцію туризму. Важливим напрямом розвитку сучасної туристичної діяльності є пізнавальний туризм.

Внаслідок проведення правильної культурної та економічної політики, пізнавальний туризм є фактором стабільності та зміцнення міждержавних зв'язків, а також має сприятливе значення у формуванні іміджу та престижу країни на світовій арені. У туристичній галузі України Івано-Франківська область має важливе місце. Це регіон, що відноситься до найбільш перспективних туристичних регіонів країни. Потужна ресурсна база є важливою передумовою розвитку пізнавального туризму, що також позначається на розвитку туристичної інфраструктури. Це доводить той факт, що розвиток пізнавального туризму в регіоні посідає важливе місце та є надзвичайно актуальним на сьогодні.

Івано-Франківщина вже давно є одним з найатрактивніших туристичних регіонів України. На сьогоднішній день тут розвиваються багато видів туризму, а відповідно, і мережа підприємств, що обслуговують туристичну сферу. Могутній потенціал соціально-економічних, історико-культурних та природних ресурсів зумовлює пріоритетність у розвитку пізнавального туризму Івано-Франківського регіону.

У вітчизняній науковій літературі пізнавальний туризм аналізують такі автори, як Г. Вишневська, М. Дрогомирецька, Л. Савранчук, В. Кифяк. Серед зарубіжних вчених, праці яких присвячені вивченню проблем пізнавального туризму, – О. Лойко, Е. Артџомова, В. Козлова, В. Квартальнов. Попри те, що проблеми організації та наукового аналізу пізнавального туризму уже були об'єктом окремих досліджень (Г. Вишневська, В. Кифяк), методологічні засади

організації пізнавальних турів в українській науці все ще недостатньо розроблені. Також недослідженим залишилося питання визначення пізнавального туризму, форм та різновидів в Івано-Франківській області.

Метою дослідження є аналіз пізнавального туризму, перспективи та проблеми його розвитку в Івано-Франківській області.

Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити наступні **завдання**:

- Розкрити теоретичні засади пізнавального туризму;
- Розглянути екскурсію як інструмент пізнавального туризму;
- Охарактеризувати тенденції розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області;
- Зробити оцінку пізнавального туризму в Івано-Франківському регіоні;
- Провести SWOT – аналіз розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області;
- Розглянути проблеми розвитку пізнавального туризму на території області;
- Визначити перспективи пізнавального туризму в Івано-Франківській області.

Об'єктом дослідження є пізнавальний туризм в Івано-Франківській області, а **предметом** дослідження виступає аналіз та оцінка пізнавального туризму в області.

Наукова новизна теми полягає у аналізі пізнавального туризму в Івано-Франківську.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування аналізу пізнавального туризму для покращення та розвитку туризму в Україні.

Подальші дослідження можна проводити в напрямку пошуку інших шляхів територіального розвитку області, які допоможуть залучати туристів до регіону.

Методологічною і теоретичною основою дослідження є положення системного і соціального аналізу. Широко використані праці вітчизняних і

закордонних фахівців в області маркетингу та менеджменту.

Методи дослідження. Для розв'язання визначених завдань, досягнення мети використовувався комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження: методи системного аналізу, методи порівняльного аналізу, методи прямого структурного аналізу, моделювання, анкетування;

- літературний – з його допомогою було відібрано і проаналізовано законодавчі акти, книжки різних років видання, статті та інформацію з Інтернету;
- методи наукової систематизації – систематизація та розподіленийня матеріалу відповідно до його значущості за основними розділами і пунктами;
- системного аналізу – поетапне визначення теми, об'єкту, мети, завдань дослідження, послідовна характеристика змісту роботи.

Структура роботи. Робота включає 73 сторінок тексту, складається із вступу, 3 розділів, 9 пунктів, висновку, списку використаних джерел, проілюстрована 24 рисунками, 6 таблицями.

РОЗДІЛ П: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Теоретичні засади пізнавального туризму

Термін «*пізнавальний туризм*» уперше офіційно на міжнародному рівні вжито в матеріалах Всесвітньої конференції з культурної політики (1982 р.). Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури розглядає пізнавальний туризм як відмінний від інших вид туризму, « що враховує культури інших народів».

У Хартії щодо пізнавального туризму Міжнародної ради з пам'яток і об'єктів (ICOMOS) пізнавальний туризм визначається як форма туризму, основною метою якого, крім інших завдань, є «відкриття пам'ятників і об'єктів» [3]. Водночас визначення поняття пізнавального туризму різних українських науковців досить різноманітні, як і терміни, що вживаються для його позначення (пізнавальний, екскурсійний, культурний, культурно-пізнавальний туризм).

Пізнавальний туризм – це туристичні поїздки, подорожі, походи з метою відвідин будь-яких регіонів, місцевості, центрів туризму, для ознайомлення з пам'ятниками природи, історії і культури, побутом і традиціями місцевого населення, народними ремеслами і промислами, досягненнями у сфері науки, культури, промислового виробництва, будівництва [2].

Одним із ключових факторів розвитку даного виду туризму виступає наявність специфічних передумов, тобто культурно-пізнавальних ресурсів, у межах певної території. Вони служать передумовою для організації культурно-пізнавальних видів рекреаційних послуг та оптимізують рекреаційну діяльність у цілому.

До них прийнято зараховувати лише ті об'єкти культури й історії, що були оцінені та досліджені науковцями і надалі можуть використовуватися для реалізації рекреаційних потреб туристів.

Пізнавальний туризм не має якихось географічних рамок та обмежень, географія таких турів дуже велика. Туристичні подорожі можуть здійснюватись як по території де проживає сам подорожуючий, так і в різних екзотичних країнах. Такого плану тури розробляються для невеликої групи туристів, яким проводять екскурсії по різних цікавих місцях (Таблиця 1.1).

Таблиця 1. 1

Наукові підходи щодо висвітлення суті поняття « пізнавальний туризм»

Видання (автор)	Визначення
ICOMOS (міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць) [2]	Невеликий сегмент ринку пізнавального або освітнього і найчастіше елітарного характеру, присвячений поширенню й роз'ясненню культурної ідеї.
Кляп М.П. [3]	Відвідання історичних, культурних або географічних визначних пам'яток.
Дроздова Г.М. [4]	Подорож з метою ознайомлення з історико-культурними цінностями й унікальними природними об'єктами.
Любіцева О.О. [5]	Ознайомлення туристів з природою, культурно-історичним надбанням і сучасним життям країни
Енциклопедичний словник-довідник з туризму [6]	Поїздки з метою ознайомлення і пізнання культурної спадщини різних країн і народів

До видів власне пізнавального туризму належать такі:

- 1) міський туризм (ознайомлення з містом як об'єктом туризму);
- 2) етнографічний туризм (ознайомлення з культурою, традиціями, народними ремеслами, способом життя населення певної території);
- 3) історичний туризм (ознайомлення з місцями історичних подій певної території, особистостями, які пов'язані з певними історичними подіями або відігравали визначну роль в історії певного регіону) [1].

Окрім того, пізнавальні тури мають багато тематичних різновидів:

історичні екскурсії, літературні, театральні, етнографічні, фольклорні, природознавчі тощо [5].

За допомогою пізнавального туризму ми можемо вивчити і зрозуміти принципи виживання та способи життя багатьох народів у різних куточках нашої планети. Він дає можливість відкрити доступ до будь-яких історичних та культурних цінностей. Такий туризм одночасно навчає і розважає, дозволяє накопичити безцінний досвід зустрічей з різними культурами та розробити свою систему цінностей і пріоритетів. Людина пізнає світ, і тим самим утворює власну картину цього світу. Ця картина світу подалі впливає на її життя, поведінку та дії в кожній конкретній ситуації. Культурні діячі різних епох і народів стають кумирами, а модель їх поведінки прикладом для наслідування.

Пізнавальний туризм дає нам шанс познайомитися з надбанням іншої культури, епохи, іншим способом життя та нормами поведінки, іншими традиціями. Саме в ході екскурсій та відвідування музеїв відбувається знайомство з історією батьківщини, і тим самим породжується гордість та любов до неї.

Звичайно, в наш час все змінилося, прогрес рухається вперед, але навіть у чому-небудь новому ми покладаємося на те, що вже вивчено, щоб рухатися вперед. Людина, яка цікавиться культурою різних народів, подіями в культурному житті, сприймається як цікавий освічений співрозмовник з широким кругозором. Пізнавальний туризм тісно переплітається з іншими видами туризму. Наприклад, за своїм змістом в основному культурнопізнавальними є автобусні тури. Круїзи, як правило, припускають захоплюючу екскурсійну.

Якщо мова йде про пізнавальний поїздці по святих місцях, такий тур є одночасно і екскурсійним, і паломницьким. Якщо метою подорожіє знайомствоз культурою, звичаями місцевих народів, то такий тур можна одночасно вважати і екскурсійним, і етнографічним. Те, що об'єктами туристичного показу можуть бути не тільки історико-культурні, а й природні пам'ятки, ріднить пізнавальний туризм з екологічним.

За способом організації виокремлюють два види пізнавальних турів:

1) *стаціонарні* (з перебуванням туристів в одному місті, туристичному центрі);

2) *маршрутні* тури (відвідування декількох міст і центрів, визначних пам'яток, вибудоване у вигляді маршруту подорожі) [5].

Якщо говорити про стаціонарні тури, то зазвичай вони передбачають детальне вивчення різноманітних пам'яток одного міста. Переважно це якийсь туристичний центр, велике місто, наприклад, столиця держави або центр певної територіальної одиниці.

Маршрутизовані тури складають таким чином, щоб міста, які має відвідувати туристична група, були розташовані відносно недалеко один від одного. Робиться це для того щоб на переїзди не витратити багато часу.

Пізнавальна діяльність туриста може розвиватись у наступних напрямках:

- знайомство з різними історичними, архітектурними або культурними епохами шляхом відвідин архітектурних пам'ятників, музеїв, історичних маршрутів;
- відвідини, театралізованих та музичних постановок, кіно, театрів, фестивалів, релігійних свят, бою биків, концертів і оперних сезонів, виставок картин, скульптур, фотографій;
- відвідини лекцій, семінарів, симпозіумів, курсів іноземної мови, комунікативних тренінгів;
- участь в демонстраціях фольклору, національної кухні і прикладного мистецтва на фестивалях фольклорних ансамблів і виставках національної народної творчості.

Сьогодні в туризмі окрім традиційного пізнавального туризму в практику вже увійшли або входять наступні підвиди пізнавального туризму: пізнавально-історичний, пізнавально-подієвий, пізнавально-археологічний, пізнавально-етнографічний, пізнавально-етнічний, пізнавально-релігійний.

Взагалі пізнавальний туризм має великі перспективи для розвитку, в нього велике майбутнє. Це пов'язано з тим, що сама природа людини вимагає весь

час дізнаватись щось нове.

1.2. Екскурсія як інструмент пізнавального туризму

Екскурсія є невід'ємною частиною пізнавального туру, в процесі якої учасники мають можливість пізнавати навколишній світ, природні явища і освіти, історичні ситуації, побутові елементи і сцени, пам'ятки місцевості, міста, регіону, парку.

Слово «екскурсія» походить від латинського «ex-curro», що означає « вибігати, прямувати», а також і виїжджати кудись. *Екскурсія* –це наочний метод отримання певних знань, виховання шляхом відвідування за попередньо розробленою темою певних об'єктів (музей, завод) зі спеціальним керівником (екскурсоводом)[10].

Крім того, під екскурсією розуміють вивчення об'єктів у їх природній обстановці (локальний принцип) і у зв'язку з переміщенням свого тіла в просторі (моторний принцип).Таким чином, якщо узагальнити визначені поняття, можна сказати, що екскурсія –це систематичний спосіб отримання інформації. Це визначення відноситься й до авторської екскурсії. Авторська екскурсія –це екскурсія, створена однією людиною або групою осіб за оригінальним задумом, зі своєю творчою задумкою, що має ряд особливостей. Її головна ознака –це новизна та невизначеність ідеї та методики проведення. Інші особливості авторської екскурсії – наявність цілей та завдань, які визначають вибір екскурсійних об'єктів, розробку маршруту, підбір літературних джерел, ілюстрацій, загальний емоційний настрій екскурсії[11].

Авторська екскурсія має ознаки, схожі на звичайну екскурсію, наприклад: тривалість у часі; присутність цільової аудиторії; наявність екскурсовода; чітке визначення тематики екскурсії, на яку вона орієнтується; наочний показ об'єкта огляду, можливість побачити його на місці; заздалегідь

розроблений і перевірений маршрут.

Особливі ознаки авторської екскурсії такі: наявність конкретного автора, який зробив в екскурсію істотний внесок; креативність в назві екскурсії та маршруту; особлива яскрава, емоційна подача екскурсійного матеріалу; використання авторських методів ведення екскурсії; неповторний і оригінальний текст автора, унікальна тематика. В основі авторської екскурсії закладені принципи, що дозволяють виділити з неї головне:

–Принцип науковості –внутрішній зміст не повинен суперечити офіційно визнаним фактам;

– Принцип ідейності –зміст екскурсії повинен відповідати засвоєнню цілі при її складанні;

–Принцип дохідливості –екскурсійний тур повинен складатися з опорою на цільову аудиторію екскурсії, яка повинна бути зрозумілою, доступною і актуальною для слухачів;

–Принцип достовірності –матеріал екскурсії повинен бути правдивим, легко підтверджуватися сторонніми джерелами, документами, і не суперечити їм. Екскурсовод повинен знати, про що він говорить і бути готовим дати відповіді на запитання.

Авторські екскурсії можуть відрізнятися між собою по певним ознакам. Так, за змістом виділяють дві групи: оглядова і тематична.

Оглядова екскурсія передбачає багатопланове, але неповне інформування про об'єкти. Вона знайомить з визначними пам'ятками міста, з роботою промислових заводів та іншим.

Тематична екскурсія присвячена будь-якій одній темі. Тематична екскурсія присвячена розкриттю однієї теми, якщо це історична екскурсія, то в її основу може бути покладено одне або кілька подій, об'єднаних однією темою, а іноді більш тривалий період часу. Якщо це екскурсія на архітектурну тему, то предметом вивчення можуть стати найцікавіші твори зодчества, розташовані на вулицях і площах міста, а в великому місті -архітектурні ансамблі минулих століть.

Тематичні екскурсії поділяються на історичні, виробничі,

природознавчі(екологічні), мистецтвознавчі, літературні, архітектурно-містобудівні. Наприклад, розповідь про діяча культури, літератури та мистецтва, споруди архітектури. Це може бути гастрономічна екскурсія, або навіть екскурсія по маленьких вуличках та таємних куточках міста, які не будуть висвітлені в іншій великій екскурсії.

Оскільки екскурсія може бути включена в програму практично будь-якої подорожі, тому пізнавальний туризм тісно переплітається з іншими видами туризму. Наприклад, за своїм змістом в основному культурно пізнавальними є автобусні тури. Круїзи, як правило, припускають захоплюючу екскурсійну програму. Якщо йдеться про культурно пізнавальну поїздку по святих місцях, такий тур являється одночасно і екскурсійним, і релігійним. Якщо метою подорожі є знайомство з культурою, звичаями і устоями місцевих народів, то такий тур можна одночасно рахувати і екскурсійним, і етнографічним. Те, що об'єктами туристського показу можуть бути не лише історико-культурні, але і природні пам'ятки, ріднить пізнавальний туризм з екологічним.

Екскурсія повинна передбачати загальне знайомство з містом перебування, його основними пам'ятками і найбільш відомими архітектурними ансамблями, музеями (мистецтв, етнографічними), об'єктами розважальної індустрії і найбільших магазинів. Організатори екскурсій повинні попередити туристів про ті правила поведінки, яких слід дотримуватися в громадських місцях, і незнання яких може позбавити туриста можливості оглянути визначні історичні пам'ятки (наприклад, вхід в Ватикан не дозволяється для туристів, одягнених в шорти).

Варто зазначити, що екскурсійне пізнання передбачає наявність двох основних елементів: показу й розповіді (Рис 1. 1).

Показ має провідний характер, а розповідь – підпорядкована показу. Правильне поєднання цих елементів дозволяє досягти головної мети екскурсії – розкриття теми.

Задача гіда в неспеціалізованому та спеціалізованому пізнавальному турі – різна. У першому випадку він повинен розказати і показати ті об'єкти, які зовні визначають своєрідність даного міста або даної країни. Тут гід –

актор і конферансьє в одній особі. Він розказує не тільки про матеріальну культуру, але і про жителів країни, їх вдачах і звичаях, вдаючись до цікавих випадків з життя відомих людей і навіть до анекдотів.

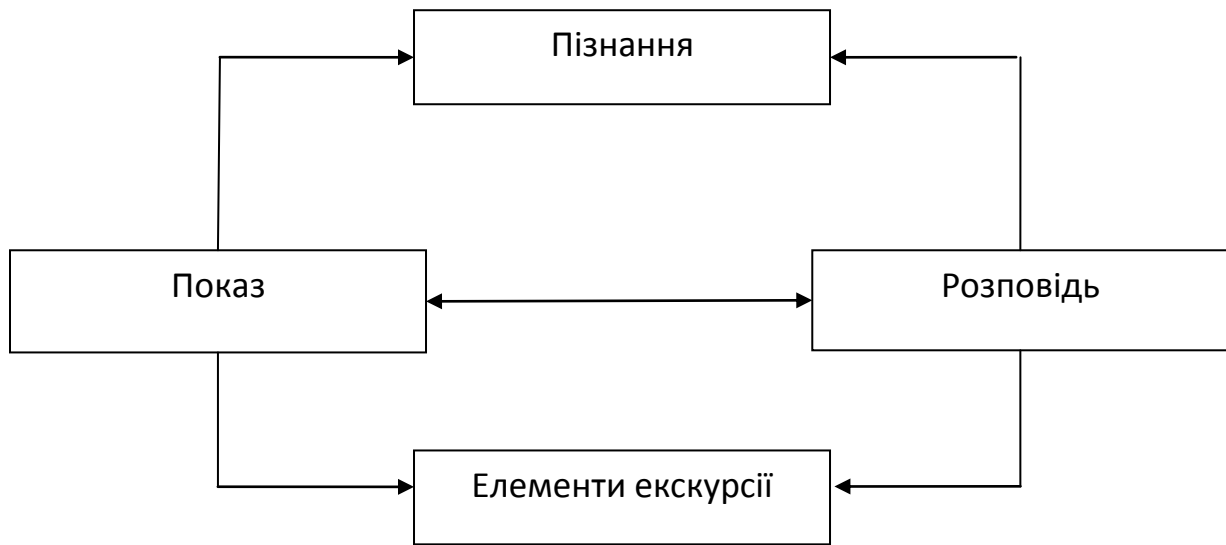

Рис .1.1 Елементи екскурсії як інструменту пізнавального туризму

У іншому випадку від гіда потрібно більш спеціальні знання окремих видів мистецтв, зборів найбільших художніх музеїв або планування відомих архітектурних ансамблів. Окремі тематичні екскурсії проводять екскурсоводи-мистецтвознавці. Важливо при роботі з іноземними туристами надавати їм екскурсії на рідній (в крайньому випадку на англійському) мові.

Екскурсія має свої ознаки, які говорять про її подібність з іншими формами пізнання чи ж підкреслюють її суттєві відмінності від них. Загальновизнаними ознаками для всіх екскурсій є:

- 1) активна пізнавальна діяльність учасників (спостереження, вивчення, дослідження об'єктів);
- 2) наочність, первинність зорового прийняття та супровідний характер розповіді, показ екскурсійних об'єктів у місці їх розташування;
- 3) наявність екскурсантів (групи чи індивідуалів);
- 4) наявність екскурсовода, який проводить екскурсію;
- 5) пересування учасників екскурсії за заздалегідь встановленим маршрутом;
- 6) тривалість проведення від однієї академічної години (45хв.) до однієї

доби;

7) цілеспрямованість показу об'єктів, наявність певної теми.

Відсутність хоча б однієї з названих вище семи ознак позбавляє права називати проведений захід екскурсією.

Задоволеність учасників турів пізнавального туризму буде вище, якщо вони готові до сприйняття. Якщо попередньо намічена програма огляду визначних пам'яток, якщо турист з книг досить добре знає, що він хоче побачити, віддача поїздки буде дуже високою. Якщо ж турист націлений на загальне знайомство з новою для нього країною та культурою, то в пам'яті у нього залишаться найсильніші враження, перш за все, про побут і культуру.

Тривалість екскурсії складає від 1 академічної години (45 хв) до доби. Короткострокові тури (від 1 до 3-4 днів) називають маршрутом вихідного дня, в них може бути передбачено кілька екскурсій різної тривалості.

Екскурсійний туризм може бути як внутрішнім, так і міжнародним. Як правило, такі поїздки тривають 5-7 днів і припускають переїзди з міста в місто.

Слід зазначити, що після деякого спаду 1990-х років, екскурсійний туризм в Україні переживає відродження. Вітчизняні туроператори пропонують сотні різних маршрутів, які передбачають відвідування історичних пам'яток і визначних пам'яток по всій країні. Безперечними регіонами-лідерами пізнавального туризму є Київ з областю і Кримський півострів. В даний час активно розвивається індустрія пізнавальних подорожей на Західній Україні, зокрема, організовуються все нові тури середньовічними замками, формується інфраструктура екологічного та етнографічного туризму.

Людина протягом усього всього життя прагне отримувати різноманітну інформацію, в тому числі й про нові місця, території, нових людей. Для реалізації цієї потреби ідеально підходить екскурсія. Під час подорожі людина отримує дуже велику кількість нової інформації для себе. Окрім того, має можливість відпочити, особливо морально, а ще пізнавальні подорожі дають заряд бадьорості та позитивні емоції.

1.3 Методика вивчення пізнавального туризму

Сьогодні пізнавальний туризм набуває все більшої популярності, цей вид туризму забезпечує послугами людей різних вікових категорій, які бажать отримати яскраві враження та нові знання. Метою такого виду туризму є ознайомлення з туристичними пам'ятками (пам'ятки культури, архітектури, історії, мистецтва, етнічні особливості, життя і побут окремих культурних народів) [1].

Методологічну основу вивчення пізнавального туризму становлять принципи: [1;5]

- *історизму*, який дозволяє дослідити стан використання історико-культурної спадщини в пізнавальному туризмі у відповідному історико-культурному контексті;
- *об'єктивності*, що дає можливість на основі аналізу фактів визначити закономірності залучення пам'яток історії та культури до туристичної інфраструктури та їх пристосування до такого функціонування;
- *системності*, який дозволяє розглянути окремі аспекти та особливості розробки пізнавальних турів.

Однією з основних характеристик дослідження є аналіз впливу війни на туризм з позиції кількісних та якісних показників. Кількісні показники охоплюють зміни у відвідуваності туристів, обсязі витрат на туризм, кількості

робочих місць в туристичній галузі, а також валовий внутрішній продукт (ВВП) країни [31].

Кількісний аналіз використано для визначення впливу війни на туристичну діяльність, включати такі показники, як кількість відвідувачів, тривалість їхнього перебування та кількість витрачених грошей. Також використано статистичний аналіз для визначити відмінностей в туристичній активності в довоєнний, воєнний, можливості в післявоєнний періоди.

Якісний аналіз забезпечує більш глибоке розуміння впливу війни на туристичну діяльність, включаючи інтерв'ю з туристами та опитування місцевими жителями та професіоналами індустрії туризму, дані дають уявлення про емоційний і психологічний вплив війни на туристів і місцеве населення.

Якісні показники включають оцінку впливу війни на туристичну інфраструктуру, якість послуг, ступінь безпеки для туристів та інші фактори.

Методи аналізу даних доповнені методами візуалізації, такими як графіки та діаграми, для можливості проілюструвати ключові висновки дослідження. Методи аналізу даних також можна використовувати для виявлення прогалин у даних і створення нових дослідницьких питань для майбутніх досліджень. Результати дослідження можуть представлені в різних форматах, включаючи таблиці, рисунки, графіки та діаграми [13].

Для кожної науки характерні власні методи дослідження. За твердженням професораі О. Шаблія: «Метод наукового дослідження – це системаі розумових і практичних операцій, які націлені наі розв'язання певних пізнавальних завдань з урахуванням певноїі пізнавальної мети» [1].

Цей вид методу надає і можливість отримати максимально бажану інформацію, яка відповідаєі конкретній науці та потребам суспільства. Істинність отриманих результатів можна підтвердити завдяки застосуванню правильного вибраного методу. Протягом останніх років теоретико-методологічні аспекти розвитку туризму активно досліджують українські та зарубіжні фахівці.

Серед основних методів дослідження, які застосовують у туризмі, виокремлюють такі, що використовуються для вторинної інформації у вигляді зображення на картах та картосхемах даних переписів, а також

враховують методи, що ґрунтуються на первинній інформації, які отримують під час проходження анкетування, здійснення спостереження та проведення інтерв'ювання.

На думку польського вченого А. Ковальчика: «До географічних досліджень у туризмі варто віднести також аналіз туристичних путівників, буклетів, рекламних оголошень, пам'яток для туристів, програм туристичних заходів і навіть описи художньої літератури.» Всі перераховані складові належать до банку даних, який відповідає за створення спеціальної інформації [2; 5].

Важливим джерелом інформації про розвиток світового туризму є банк даних ВТО. На сайті (unwto.org – World Tourism Organization) доступні та розриті відомості про розвиток туризму в всьому світі, на регіональному рівні та в різних країнах, а також розміщені матеріали, що розкривають інформацію про проблеми розвитку туризму. Спеціалізовані організації ООН, а особливо ЮНЕСКО видають Статистичні дані про розвиток туризму, так званих щорічниках.

Методи досліджень, що використовуються в туризмі, умовно можна класифікувати і об'єднати в групи за ступенем їх спільності і змісту.

Діалектичний метод відіграє провідну роль в удосконаленні знань про туризм, оскільки відображає загальні закони розвитку і пізнання всіх явищ дійсності. Всі інші методи можуть застосовуватися з найбільшим ефектом тільки в зв'язку з діалектикою і на її основі.

Спеціальні методи наукового пізнання логічно підпорядковані діалектичному методу, впливають з нього, і керуються ним. Спеціальні методи в туризмі сформульовані внаслідок практичної діяльності. З їх допомогою можна вивчати сегменти туризму, взаємозв'язку його з мистецтвом, народною творчістю, архітектурою.

До числа *спеціальних методів* наукового дослідження можна віднести маркетинг туристської реклами, онлайн-маркетинг, просування

турпродукту на виставках і ярмарках.

За характером виконуваних завдань можна використовувати такі методи, як *прогнозування розвитку туризму* в туристичних регіонах, перспективне бізнес-планування, залучення інвестицій в розвиток туризму малих міст країни, вивчення ретроспективного досвіду роботи туроператорів з точки зору вимог глобального розвитку туризму, космічного туризму.

Специфіка пізнавальної діяльності людини і її особливості стосовно туризму знаходять своє вираження в загальнонаукових емпіричних і логічних методах, застосовуваних у науковому пізнанні.

Спостереження і експеримент, аналіз і синтез, порівняння і аналогія, сходження від абстрактного до конкретного, єдність, історичного і логічного підходу - все це багатство методів.

Під час географічних досліджень завжди використовують *графічні методи*, які розкривають широке вивчення території та сприятливі для розкриття дослідженої спеціалізованої туристичної території.

До головних методів дослідження в географії туризму належить картографічний. Оскільки карта відіграє важливу роль у дослідженні всіх просторових закономірностей тих чи інших явищ. Висвітлення закономірностей і форм територіального поширення природних й історико-культурних рекреаційних ресурсів, характеру туристичного освоєння території та матеріально-технічної бази туризму.

Для досліджень в туризмі важливим враховується *метод просторового аналізу*, де основним завданням виступає виявлення особливостей розміщення туристичних об'єктів, пошук закономірностей розвитку туризму на різних територіях і розробка рекомендацій для покращення обслуговування в туризмі та перспектив в розвитку туризму і охорони навколишнього середовища у туристично-розвинутих районах.

Наступним методом в умовах розвитку інформаційного суспільства у

туристичному дослідженні вагоме місце посідає – *математичний метод*, зокрема економіко-математичні й соціально-просторові моделі.

РОЗДІЛ II: АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Характеристика тенденцій розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області

Івано-Франківська область знаходиться на заході України, на території Передкарпаття та Українських Карпат. На півдні область межує з Румунією.

На Івано-Франківщині, завдяки розмаїттю природних ресурсів, є безліч можливостей комбінувати спокійний відпочинок в агрооселях з великою кількістю активних видів відпочинку. Це сприяло створенню на початку XXI ст. потужної мережі агроосель в Карпатському регіоні, які активно рекламують свої послуги на Інтернет-ресурсах (Додаток А).

Здійснивши аналіз даних найпопулярніших інтернет-сайтів, які надають інформацію про агросадиби Івано-Франківщини та різноманітні послуги, які вони надають туристам для незабутнього відпочинку в сільській місцевості, можна констатувати, що в Івано-Франківській області великим попитом користуються агросадиби, розміщені на Яремчанщині та у гірській частині Верховинського та Косівського районів області [11].

Окрім того, Івано-Франківську область формують різноманітні етнографічні райони – Покуття, Гуцульщини, Бойківщини та Опілля. Корінне населення яких, досі зберігає багату матеріально-духовну спадщину, особливий давньо-український колорит, який наповнений самобутніми обрядами, одягом, побутом, ремеслами, архітектурою, що, безумовно є атрактивним для великої кількості туристів.

Природне різноманіття регіону, зокрема, гірська частина українських Карпат, вкрита лісами, з розмаїттям рослинного та тваринного світу, велика

кількість яких занесені до Червоної книги, а також водні ресурси регіону – його гірські, швидкоплинні ріки з великою кількістю каскадів та водоспадів зумовлюють велику рекреаційну цінність області.

Щодо фізико-географічного районування заповідних об'єктів Івано-Франківщини, які сприяють розвитку активного туризму в області, більшість із них (62 %) знаходиться у гірській частині, 25 % – у Передкарпатті та 13 % – у рівнинній частині (Рис. 2.1).

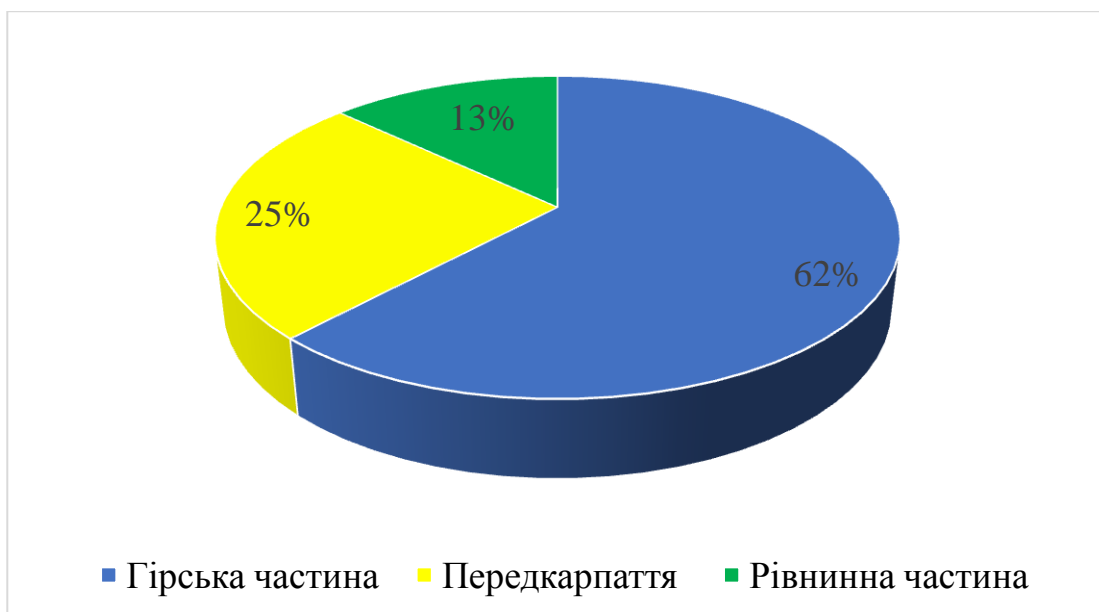

Рис. 2. 1 Фізико-географічне районування заповідних об'єктів Івано-Франківщини

А структуру територій та об'єктів природно-заповідного фонду Івано-Франківської області за кількістю (шт.) відображено на (Рис. 2.2).

Рис. 2.2 Структура території та об'єктів природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

Активно розвивається атракційна туристична інфраструктура в області відкрито річковий порт «Раковець» (с. Раковець Городенківського району), парк-музей «Карпати в мініатюрі» (м. Яремче), оглядовий майданчик на ратуші та туристично-інвестиційний центр (м. Івано-Франківськ), Центр спадщини Вигодської вузькоколійки (с-ще Вигода Долинського району), туристично-інформаційний центр (Коломия), комплекс «Полонина перці» (с. Яблуниця Яремчанської міської ради), візит-центри (м. Галич і с. Ільці Верховинського району), туристично-інформаційний центр (м. Косів), гуцульську сироварню (с. Яворів Косівського району), етнопарк «Гуцул Ленд» (ГК «Буковель»), музеї та інші об'єкти.

У Карпатському регіоні інтенсивність розвитку рекреації супроводжується розвитком садиб та закладів харчування, сформованих навколо потужних рекреаційних комплексів. Показники інтенсивності

розміщення на базах відпочинку в адміністративних районах Івано-Франківської області отримано із статистичної звітності районних відділів статистики та управлінь туризму в регіоні.

Для прикладу, у Богородчанському районі інтенсивний розвиток туризму відбувається у 2 зонах: околиця села Богородчан, що є приміською зоною міста Івано-Франківська. На цій території розташовані такі бази відпочинку, як готелі, туристичні комплекси, ресторани, спрямовані на короткочасне розміщення відпочиваючих для мешканців приміської зони та Івано-Франківська.

Гірська зона в межах Гута, Стара Гута, Пороги та Яблунка, де є туристичні комплекси загальною місткістю 400 осіб. На цій території формуються об'єкти сільського туризму, системи придорожніх кафе та стоянок. У цій зоні інтенсивного туризму релігійний комплекс Манявський Скит функціонує як центр періодичного пізнавального туризму в усьому регіоні.

У Коломийському районі інтенсивний розвиток туризму відбувається в Коломиї та в передгір'ях Коломийського району поблизу траси Коломия – Косів, де зосереджені об'єкти пізнавального туризму. Розміщення Коломиї на перетині головних доріг забезпечило її функціонування як туристичного центру етнографічного та пізнавального туризму.

У Долинському районі зона найвищої інтенсивності туризму знаходиться в межах населених пунктів Мислівка, Вишків, Вигода. На цій ділянці є об'єкти сільського туризму та етнографічного туризму. Найвищі показники інтенсивності розміщення об'єктів туризму простежуються на території міста Косів (численні музеї, особняки видатних осіб, дрібні туристичні об'єкти) Тюдів, Кути, Великий Рожен (історична складова культурних та релігійних шарів), де розташовані готелі, ресторани, інфраструктура придорожніх мотелів та кафе.

У Верховинському районі простежується низька інтенсивність

розміщення об'єктів туризму. Менше 1 % території з інтенсивністю понад 15 об'єктів на 1 га розташовано в межах Криворівня, Верховини та Довгопілля. На цій території є етнографічні, історичні, історичні та культурні музеї, які стали основою для розвитку пізнавального туризму.

Надвірнянський район має найвищу інтенсивність розміщення об'єктів туризму, представлених як потужні комплекси (ТК «Буковель») та менші об'єкти гірськолижного туризму та пізнавального туризму. Ця територія охоплює територію населених пунктів Татарів, Микуличин, Яремча, Ворохта, Яблуниця, Лазещина.

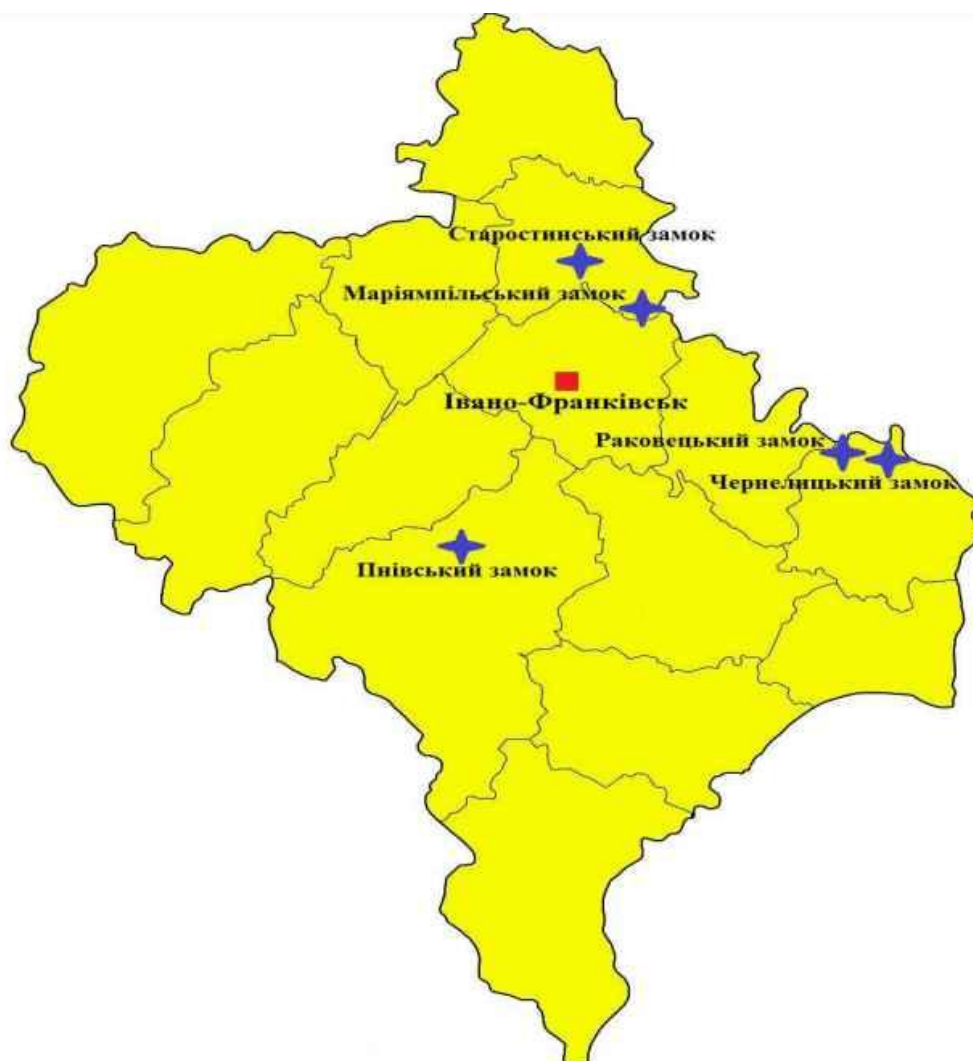
Рожнятівський район - область з найнижчими показниками розвитку туризму. Складні умови рельєфу та слабо розвинена мережа автомобільних доріг є основними причинами поточної ситуації. Об'єкти сільського туризму, розташовані на території Ясеня, Сливки, Перегінська та орієнтовані на ресурси пізнавального-ландшафтного туризму [14].

У давні часи на території сучасної Івано-Франківської області існувало чимало замкових споруд, однак основна їх кількість була знищена часом та людиною. Тому до наших днів збереглося лише 5 пам'яток замкового будівництва (Рис. 2.3), які зазнали непоправних змін, перебудов та спотворень, що суттєво вплинуло на їх автентичність та зовнішній вигляд. Разом з тим, вони мають велику історикокультурну та туристично-рекреаційну цінність.

Старостинський замок є найвідомішою оборонною спорудою Івано-Франківської області та має значну історичну цінність, оскільки розташований у колишній столиці Галицько-Волинського князівства – місті Галичі. Замок був закладений ще 1367 р. До початку XXI ст. був занедбаним, а з 2001 р. там ведуться реставраційні роботи. Зараз пам'ятка входить до складу Національного заповідника «Давній Галич».

Пнівський замок у передмісті Надвірної звели у др. пол. XVI ст. польські феодали волоського походження Куропатви. Найбільшого розвитку

замок досяг у середині XVII ст. Останніми власниками замку були магнати Цетнери, котрі значно сприяли розвитку Надвірної. Наприкінці XVIII ст. після поділів Польщі замок переходить у власність Австро-Угорської імперії. В той час більшість споруд оборонного призначення втратили свою роль, а на початку XIX ст. замок почали розбирати на будівельний матеріал.

*Рис. 2.3 Територіальне розміщення замкових споруд
Івано-Франківської області*

Будівництво Раковецького замку датується 40-и рр. XVII ст. і приписується галицькому підчашому Домінікові-Войцехові Беншовському. У часи Барської конфедерації (1768 р.) замок спалили і з того часу він більше

не піднімався з руїн.

Замок в Чернелиці був збудований коштом брацлавського воєводи Михайла Чарторийського в 1659 р. В 1672 та 1676 рр. замок зазнав пошкоджень під час війни з турками. Після відбудови він став найбільшою східною фортецею Речі Посполитої на правому березі Дністра. Після смерті останнього власника у 1817 р. замок почав занепадати й дійшов до нашого часу в руїнах.

На відміну від інших замків Івано-Франківщини руїни Маріямпільського замку є маловідомими. Даний замок був споруджений в 1691–1692 рр. польським магнатом Станіславом-Яном Яблоновським. У 1817 р. твердиню вирішено розібрати, а з вивільненого будівельного матеріалу у 1820–их рр. на території замку зведено палац. До наших днів збереглися замкова брама та залишки кількох бастіонів (Додаток Б).

Туристів приваблюють також численні фестивалі регіону, зокрема: Міжнародний фестиваль «Різдво в Карпатах», Великдень в с. Космач Косівського району, Фестиваль ковалів в Івано-Франківську, Фестиваль «Писанки» в с. Коломия, літня гірська долина в с. Верхній Ясенів, фестиваль екстремальних видів спорту «Мізунська звігода» у Новому Мізуні, Міжнародний гуцульський фестиваль, Свято хліба в місті Івано-Франківськ, Бойківське багаття у Рожнятівському районі, Свято меду в Долинському районі.

В малих історичних містах Івано-Франківської області під охороною держави знаходиться 28 костелів і 4 синагоги. Костели, в основному, вирізняються бароковим стилем та відзначаються монументальністю і величністю (костел 1760 р в м. Городенка, костел Св. Миколая в Рогатині, костел Рождества найсвятішої Панни Марії в Долині, стара синагога в Болехові). Під охороною держави знаходяться також монастирі, три з них нині використовуються за первинним призначенням, колишній жіночий монастир Василіанок в Рогатині використовується під лікарню. Усі ці

історико-культурні ресурси лише частково слугують основою розвитку пізнавального, наукового та інших видів туризму не лише місцевого, але й всеукраїнського та міжнародного значення[25].

У 35 музеях малих історичних міст Івано-Франківської області на збереженні є понад 380 тис. експонатів. Упродовж року їх відвідують майже 560 тис. осіб. Усього у музеях малих історичних міст області відкрито понад 240 виставок, організовується понад 7000 екскурсій. Через нестачу експозиційних площ музеї експонують всього 2% своїх колекцій, тому питання показу музейних колекцій залишається актуальним. Кількість відвідувань музеїв малих міст щороку змінюється. Малі історичні міста Івано-Франківської області мають достатньо велику кількість видових музеїв. Серед них є історичні, архітектурні, літературні, краєзнавчі (ДодатокВ)[25].

Найчастіше для поселення гості Івано-Франківської області обирали готелі (52%) і садиби (26%), для харчування – ресторації (53%) і домашню кухню у садибах (30%). Готелі мають значну перевагу в усіх указаних критеріях над іншими закладами розміщення: за кількістю номерів, загальною місткістю та кількістю відвідувачів. Але досить нерозвинена інфраструктура хостелів та молодіжних баз та притулків у гірській туристичній області. Напевно, такі показники лише відображають уникання власників закладів реєстрації власної діяльності через несприятливу державну, зокрема податкову, політику у цій сфері.

Надзвичайно великий вибір серед готелів усіх категорій можна побачити на платформі Booking, де кожен може забронювати місце (Таблиця 2.1). Серед найвідоміших готелів в регіоні такі: Grand Hotel Roxolana, який буде чудовим вибором для ділових поїздок, Reikartz Park Hotel Ivano-Frankivsk, який знаходиться біля визначних пізнавальних пам'яток, Radisson Blu Resort Bukovel чи Ribas Karpaty, які чудово підходять для рекреаційного відпочинку.

Таблиця 2. 1

**Рейтинг найкращих готелів в Івано-Франківській області
(на думку Booking)**

<i>№</i>	<i>Назва готелю</i>
1	Grand Hotel Roholana, Івано-Франківськ
2	Надія, Івано-Франківськ
3	НВОУА, Буковель
4	Clubhouse, Івано-Франківськ
5	Tavel Hotel& SPA Буковель
6	Резиденція Неш, Тетерів
7	Radisson Blu Resort, Буковель
8	Ribas Karpaty, Буковель
9	Romantic SPA Hotel, Яремче
10	Premier, Яремче

Найбільше підприємств готельного господарства зосереджено в містах Івано-Франківську, Буковелі та Яремчі. Вони охоплюють 57,1% від загальної кількості, що пов'язано зі сприятливими кліматичними умовами, привабливим ландшафтом, наявністю інших елементів туристичної інфраструктури та популярних туристичних маршрутів.

Сфера гостинності в Івано-Франківській області розвинене на досить хорошому рівні, 41 порівняно з іншими областями, незважаючи на зниження кількості закладів розміщення [22].

Сфера харчування - одна з найважливіших складових туристичної індустрії. Світова і вітчизняна практика показує, що об'єкти громадського харчування є об'єктами уваги туристів, де гості проводять значну частину свого вільного часу.

Розміщення закладів РГ у містах і районах Івано-Франківської області

є нерівномірним. Найбільша їх кількість зосереджена у м. Івано-Франківськ, Галицькому, Калуському, Тлумацькому та Надвірнянському районах. Збільшення мережі відбулося винятково в м. Коломия (на 3.8 %) та Галицькому (на 33.3 %) і Рожнятівському (на 6.7 %) районах. Якщо говорити про типи підприємств, то в регіоні зосереджена найбільша кількість ресторанів та кафе (Рис. 2.4).

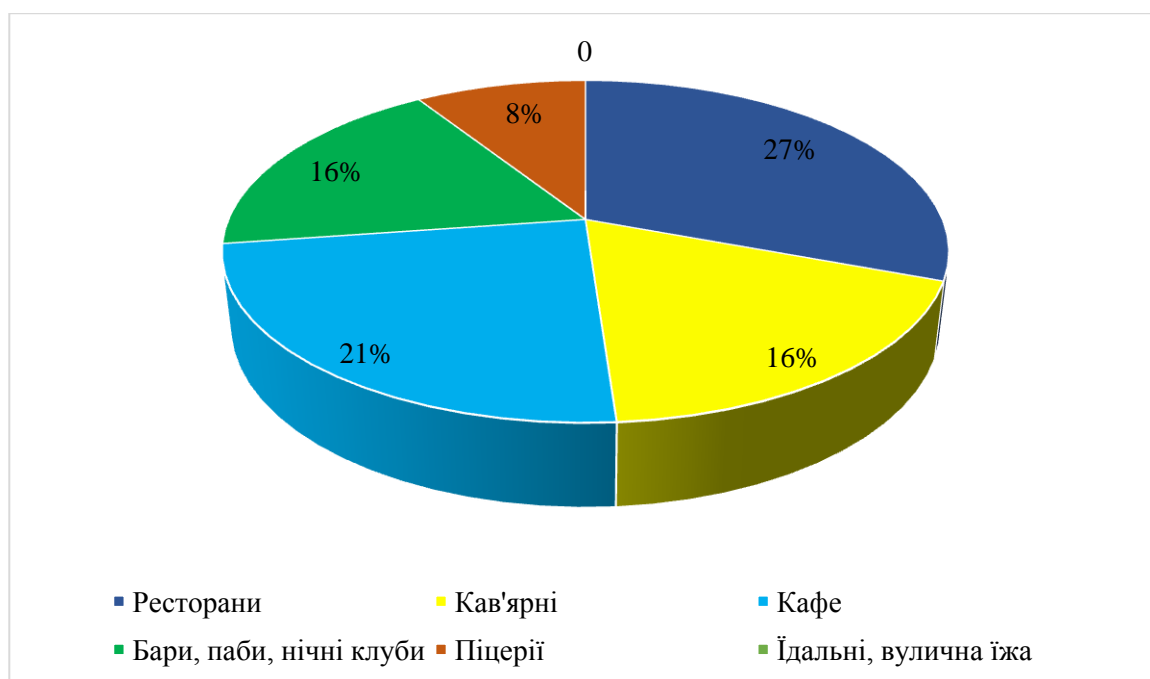

Рис.2. 4 Перелік підприємств ресторанного господарства, які розташовані на території Івано-Франківської області

Транспорт – одна із найважливіших галузей матеріального виробництва, яка має велике значення в освоєнні території, становленні економіки її подальшого розвитку, туристичної привабливості та інтеграції у світове господарство. Івано-Франківщина має значні просторові відмінності у розвитку транспортної системи. Мережа залізничних колій розміщена територією області нерівномірно.

Найбільшу довжину залізничних колій мають Коломийський,

Надвірнянський та Рогатинські райони, а 4 райони області взагалі не мають на своїй території залізничного сполучення (Богородчанський, Верховинський, Косівський та Тлумацький), цей чинник має важливий вплив на розвиток виробничого потенціалу, їх виробничотехнологічні, культурно-побутові і трудові зв'язки.

Якщо говорити про найпопулярніший тип транспорту для туристів та місцевих жителів в регіоні то це – однозначно автомобільний транспорт (Рис. 2.5).

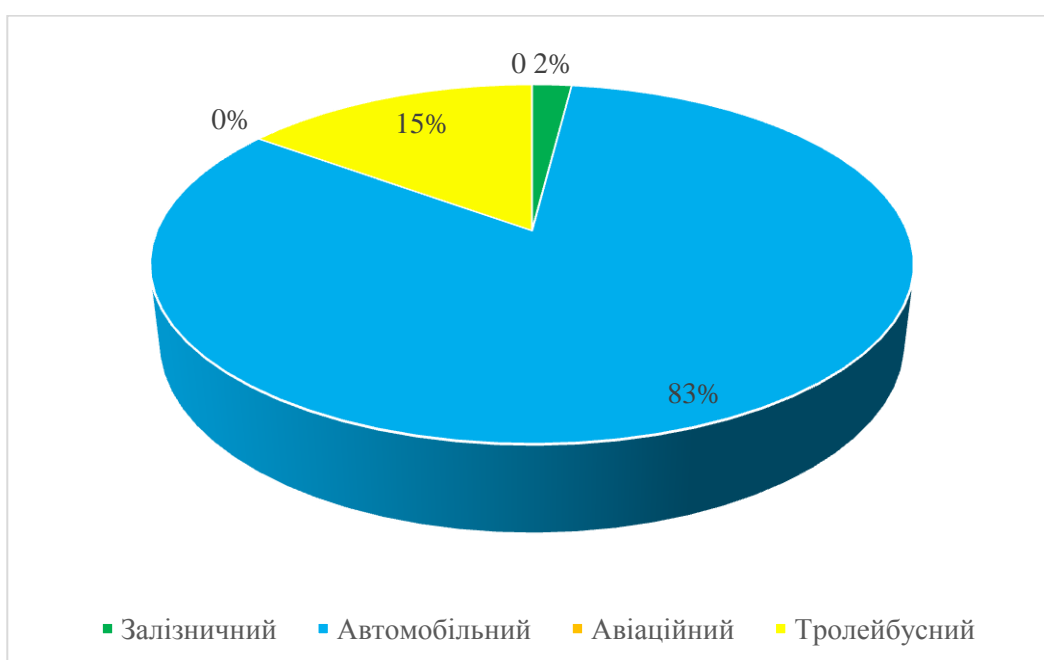

Рис. 2.5 Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту

Для Івано-Франківської області дуже важливо і надалі розвивати транспортну інфраструктуру, адже це буде гарантувати туристичну привабливість та відкритість території до туристичної індустрії. Важливо, не просто підтримувати рівень, а і робити усі туристичні об'єкти доступними для більшої кількості транспорту, відповідно і людей.

Івано-Франківська область займає 11 позицію серед загальної кількості 24 адміністративних одиниць за загальною чисельністю закладів культури і

мистецтва, що свідчить про її високий та середній рівень розвитку базової мережі культури, величина мережі закладів культури в інфраструктурі галузі складає 4,4% від їх загальної кількості проте можна спостерігати низьку активність населення щодо рівня споживання культурних благ (Таблиця 2.2) [28].

Таблиця 2.2

Заклади культури та мистецтва

<i>Рік</i>	<i>Кількість театрів од.</i>	<i>Кількість музеїв од.</i>
<i>2019</i>	<i>4</i>	<i>24</i>
<i>2020</i>	<i>4</i>	<i>26</i>
<i>2021</i>	<i>4</i>	<i>26</i>
<i>2022</i>	<i>4</i>	<i>26</i>

Відповідно до рішення ЮНЕСКО Івано-Франківська область представлена трьома пам'ятками всесвітнього значення: церква Зішестя Святого Духа (1598 р.) в м. Рогатині; церква Різдва Пресвятої Богородиці (1808 р.) в с. Нижній Вербіж Коломийського району, а також Косівська мальована кераміка. На території області функціонують: Національний заповідник «Давній Галич», Івано-Франківський національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія» та філія національного військовоісторичного музею України – музей «Герої Дніпра».

Величезна кількість туристично-рекреаційних ресурсів на Івано-Франківщині визначає розвиток пізнавального туризму (Додаток Г).

2.2. Оцінка розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області

Івано-Франківський регіон вже тривалий час тримає першість серед найатрактивніших регіонів України. Сьогодні тут розвивається пізнавальний туризм та інші види туризму, а тому розвинута мережа підприємств, що обслуговують туристичну індустрію.

Потужний туристичний потенціал засвідчує те, що розвиток туристичної галузі є одним із найпріоритетніших напрямів економіки області. На виконання замовлення. Нами було здійснено комплексне аналітичне дослідження Івано-Франківського регіону. У статистичному дослідженні взяли участь 112 людей. Методологія дослідження – ґрунтується на застосуванні кількісного (анкетування та інтерв'ю) та якісного підходів.

Структура мотивів подорожі до Івано-Франківщини виглядає так (Рис. 2.6). Туристи для вибору дестинації подорожі найбільше приймали до уваги інформацію соціальних мереж (53%), засоби масової інформації (35%), а також приїхали завдяки порадам друзів, родичів чи колег (31%); спеціалізовані сайти також спонукали до приїзду до регіону (23,60%).

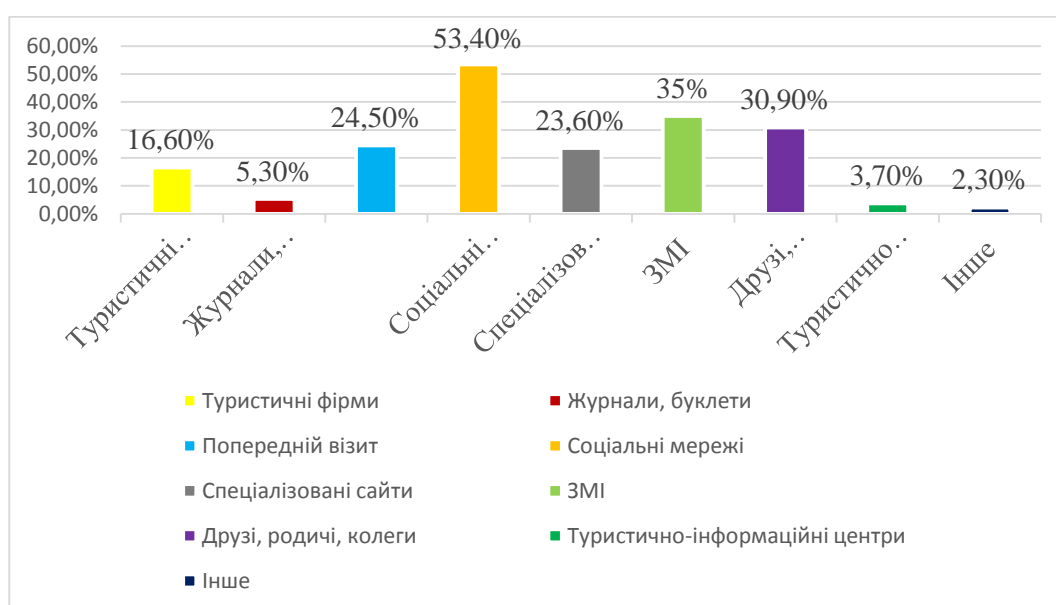

Рис. 2.6 Туристи обирають відпочинок за джерелами інформації

При виборі місця подорожі з метою пізнавального туризму, туристи вибирали Івано-Франківську (27,5%), Закарпатську (25,1%), Львівську (23,8%), Чернівецьку (7,4%) області. Як альтернативу також розглядали подорож за кордон (11,5%), (Рис.2.7).

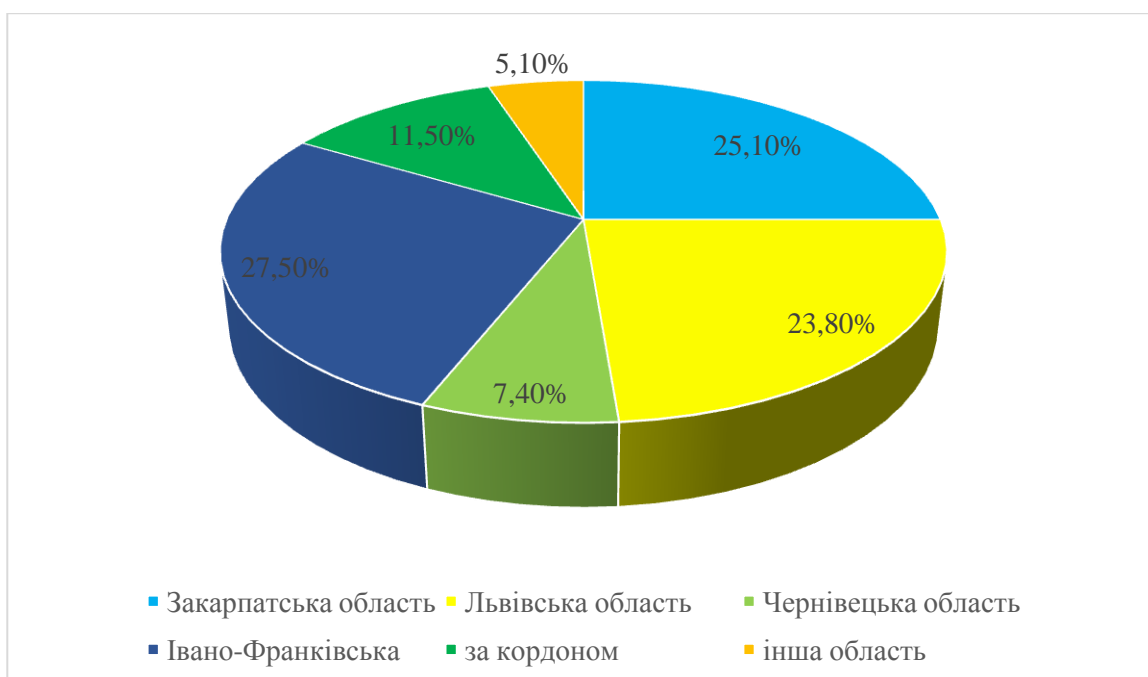

Рис. 2.7 В який регіон Ви б поїхали з метою пізнавального туризму

Івано- Франківщина, на думку відвідувачів, є областю, що спеціалізується на пізнавальному туризмі (39%). Але незважаючи на це, серед видів туризму відпочиваючі зазначали відпочинковий (39%) гірськолижний (27%) туризм.

Найбільше гостей області - це молодь віком від 20 до 45 років - 49%. Парою подорожують 55%, при чому. Найманими працівниками є 43%. 82% мешкають у містах. Важливим є те, що 64% були на Івано-Франківщині не вперше.

При виборі транспорту для здійснення подорожі (37,60%) туристів обирають власне авто, (32,70%) подорожують до Івано-Франківська потягом, (13,60%) здійснюють подорож туристичним автобусом, а (11,70%) рейсовим автобусом, є також туристи які подорожують автостопом (1,50%), (Рис.2.8).

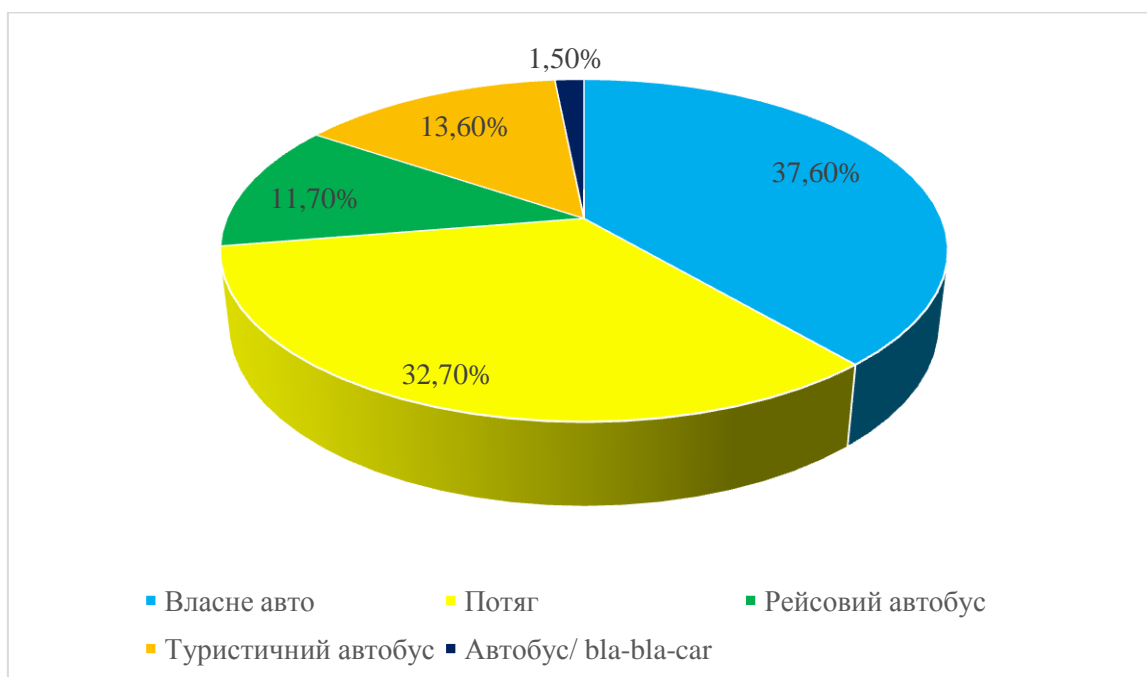

Рис. 2.8 Надають перевагу транспорту

При виборі місця розміщення, туристи Івано-Франківщини зупинились на готелях (52%), приватних садибах (26%) (Рис. 2.9).

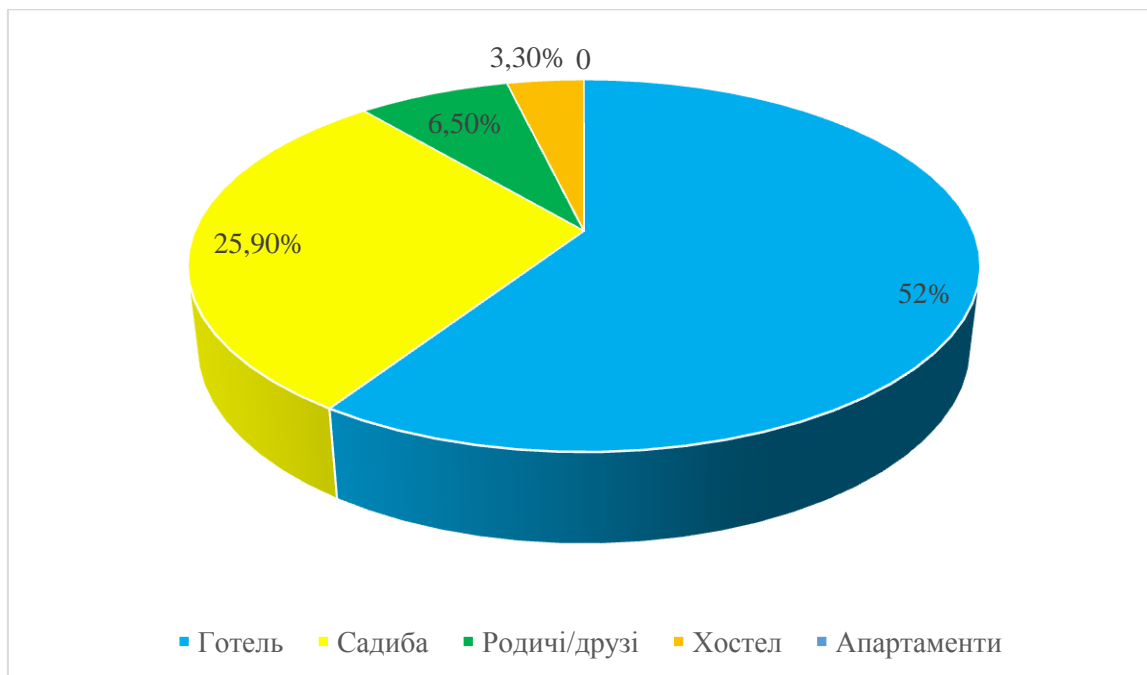

Рис. 2.9 Надають перевагу розміщенню

Найбільше вибирають заклади харчування в ресторані (54,6%), домашня кухня (28,4%), кав'ярні 29,20%), самостійне харчування вибирає (17,5%), (Рис. 2. 10).

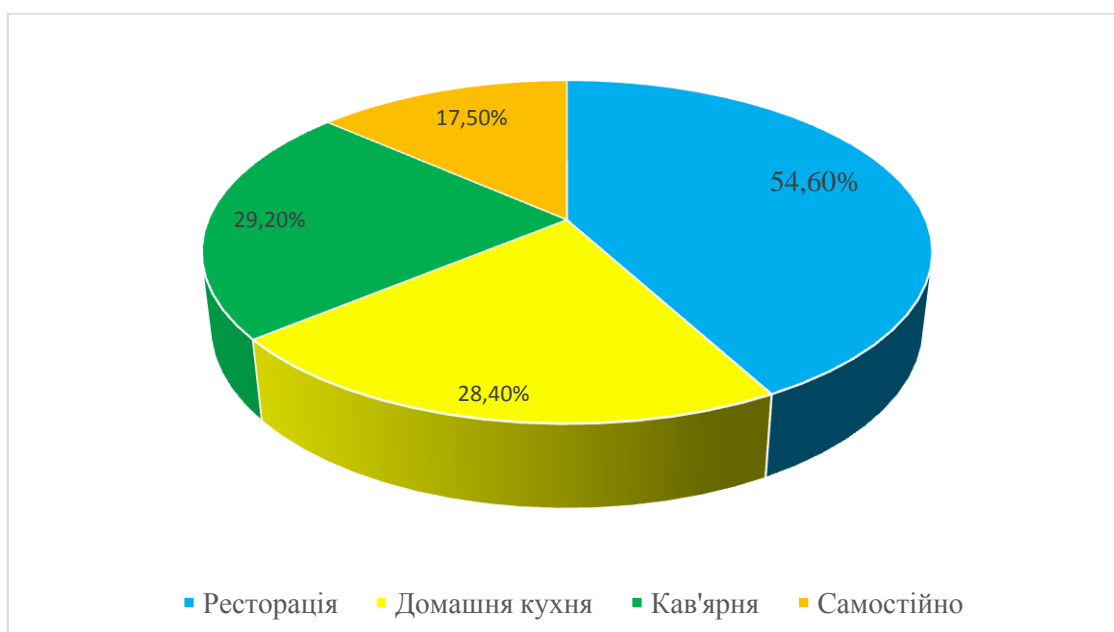

Рис. 2.10 Надають перевагу харчуванню

Під час подорожі туристи найбільше вибирають (55,60%) екскурсії, (53%) розважальні заклади, (33,70%) культурні заклади, (45,30%) активний відпочинок, (19,80%) релігійні (Рис. 2.11).

Рис. 2. 11 Надають перевагу дозвіллю

Серед подій та фестивалей області найчастіше називали: міжнародний гуцульський фестиваль, фестивалі мистецтв "Карпатський простір" і «Porto Franko», міжнародний форум «Via Carpatia», фестиваль «Свято ковалів».

На думку туристів, Івано-Франківська область є самобутнім регіоном з надзвичайно багатою культурно-історичною спадщиною та мальовничою природою, що є сприятливим для розвитку пізнавального туризму та інших видів туризму. Оцінили на 4,55 бали за п'ятибальною системою. Також відзначили високий рівень сервісного обслуговування 4,30 бали із 5 можливих, та високий рівень безпеки (4,19 бали з 5), а рекреаційну інфраструктуру оцінили в 4,67 бали з 5. Найменше балів отримала цінова політика (4), а також доступність території (3,86).

Важливим фактором є те, що 83% відвідувачів залишилися позитивно

задоволені відпочинком, а 78% регіон обов'язково порадять для пізнавального туризму.

Найбільше туристи відвідують Івано-Франківську область із Львівської області (27,48%), Чернівецької (15,8%), Тернопільщини (15,2%), Київщини та м. Київ (13,42%) Закарпаття (7,04%). До областей які відвідують Івано-Франківськ також увійшли Хмельниччина, Вінничина, Одещина, Дніпропетровщина та Рівненщина (Додаток Д) [51].

2.3. SWOT – аналіз розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області

Основні передумови розвитку пізнавального туризму в області найбільш об'єктивно відображає SWOT-аналіз. SWOT-аналіз презентує сильні і слабкі сторони області, а також можливості й загрози щодо розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківську. SWOT-аналіз розроблений на основі аналізу наявних статистичних даних та досвіду реалізації заходів попередніх програм розвитку туристичної галузі області.

SWOT-аналіз полягає у вивченні сильних та слабких сторін, можливостей і загроз.

SWOT-аналіз (перші букви англійських слів: strengths – сильні сторони; weaknesses – слабкі сторони; opportunities – можливості; threats – небезпеки, загрози) може здійснюватися і для організації загалом та окремих видів бізнесу[31].

Пріоритетним напрямом розвитку Івано-Франківської області є пізнавальний туризм. Головною метою стратегії туристичної індустрії регіону є об'єднання зусиль місцевих органів влади, туристичних

підприємств та інших зацікавлених організацій у створенні правових, організаційних умов для інтенсивного розвитку пізнавального туризму в краї, виробництва конкурентоспроможного туристичного продукту та максимальне задоволення попиту жителів регіону та його гостей.

Близькість до зовнішніх кордонів України, ємність ринків збуту товарів та послуг, наявність унікальних пам'яток історії та культури, високий природнорекреаційний потенціал міста і області та глибокі культурні традиції створюють передумови для динамічного розвитку туристичної індустрії у м. Івано-Франківськ та області.

Разом з тим аналіз туристичних програм відвідування м. Івано-Франківськ та Івано-Франківської області вказує на те, що регіональний туристичний продукт не орієнтований на утримання туристів більше ніж на 1 день в місті і 3-4 дні в області. Тури складені таким чином, що більшість туристів після огляду архітектурного центру міста та відвідування не залишаються на ніч і покидають місто.

Суттєвою проблемою є сезонність потоку туристів і його нерівномірність протягом тижня. Завантаженість обласних готельно-туристичних комплексів збільшується у зимовий період, як правило в сезон Різдвяних свят. В той же час навантаження на готелі м. Івано-Франківську збільшується у літній період і на вихідні. Решту часу об'єкти туристичної інфраструктури простоюють. Як наслідок, надходження грошових коштів в економіку міста та області знижуються [18].

Відносно невисокі темпи розвитку туристичної галузі не дозволяють динамічно розвиватися пізнавальному туризму. Цілий ряд туристичних об'єктів, розташованих на території міста, перебуває у незадовільному стані. Сфера послуг гостинності розвинена недостатньо. Більшість підприємств туристичної індустрії м. Івано-Франківськ орієнтується на відносно низькі стандарти надання послуг. Особливо гостро це стосується внутрішнього туризму.

У базовій матриці SWOT-аналізу пізнавального туризму в Івано-Франківській області визначено найбільш сприятливі фактори, які мають стимулювати розвиток туристичного сектора регіону, вказано на проблемні моменти, які ускладнюють роботу даного сектора, а також визначено сприятливі та загрозливі зовнішні чинники з огляду на загальноукраїнські тенденції розвитку пізнавального туризму (Таблиця 2. 3).

Таблиця 2.3.

SWOT-аналіз пізнавального туризму в Івано-Франківській області

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. вдале географічне розташування області; 2. унікальний- природно рекреаційний потенціал; 3. історико-культурна, архітектурна та релігійна спадщина, колорит населення; 4. активність мешканців у розвитку приватної справи; 5. популяризація мистецько-фестивальних атракцій; 6. комунікаційна доступність; 7. розвинена система музейних показів; 8. низький рівень забруднення навколишнього середовища; 9. багатство культурних ландшафтів; 10. наявність програмно-екскурсійного забезпечення; 11. доступність культових споруд міста; 12. багате історичне минуле регіону.	1. недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури; 2. неналежна якість та асортимент послуг, проблема додаткових послуг при туристичних закладах; 3. недостатня кількість готелів; 4. неналежний розвиток комунальної сфери області; 5. порівняно примітивний рівень реклами та інформаційного сервісу; 6. кваліфікація працівників сфери вимагає наукової підготовки, підвищення рівня ерудованості, знання ними іноземних мов; 7. нестача інформації для потенційних відвідувачів про привабливі пам'ятки регіону, марковані туристичні маршрути, заклади розміщення
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
1. залучення інвестицій у розвиток	1. недостатнє фінансування на реалізацію

перспективного для області пізнавального туризму; 2. облаштування баз та кемпінгів у місцях зосередження туристичних дестинацій; 3. просування відомих туристичних «родзинок», удосконалення їхньої рекламної політики («Буковель», Говерла, Манява, Яремче); 4. розвиток транскордонного співробітництва, запозичення іноземного досвіду щодо управління індустрією туризму та залучення інвестицій для розвитку туристичних закладів; 5. проведення на території регіону спеціалізованих туристичних виставок і конференцій; 6. реорганізація діючої туристичної інфраструктури (готелів, закладів харчування, торгівлі, розваг); 7. формування позитивного іміджу та збільшення в'їзних туристичних потоків; 8. розвиток культурних надбань, подій та ініціатив; 9. залучення інвестицій для розвитку природної та культурно-історичної спадщини області; 10. впровадження інноваційних технологій для забезпечення екскурсійного обслуговування.	державних, обласних та місцевих програм з розвитку туризму; 2. невідповідна робоча організація та рівень оплати праці в туристичній галузі; 3. конкуренція з боку інших країн та регіонів; 4. недосконале розуміння можливості туризму посприяти економічному зростанню області на державному рівні; 5. невідповідність більшості закладів, що надають туристичні послуги міжнародним та вітчизняним стандартам; 6. підтримка туристичної галузі на різних рівнях влади носить переважно декларативний характер; 7. невизначеність загального вектору соціально-економічного розвитку країни на найближчий період узв'язку з війною.

Здійснивши аналіз можливостей, можна зробити висновок, що найімовірнішими сприятливими зовнішніми факторами, характерними для туристичного ринку, є реорганізація діючої туристичної інфраструктури (готелів, закладів харчування, торгівлі, розваг) та активізація платоспроможного туристичного попиту серед населення країни та регіону. Їх врахування при створенні стратегії розвитку пізнавального туризму регіону та поєднання із сильними сторонами в діяльності суб'єктів регіонального туристичного ринку може дати найоптимальніший результат [18].

Також слід звернути увагу на зовнішні фактори, які мають помірний вплив на галузь і середню імовірність реалізації. Це формування позитивного іміджу та збільшення в'їзних туристичних потоків та створення передумов для формування туристичного центру і створення нового якісного і конкурентоспроможного продукту, різноманітного за змістом та за тривалістю перебування.

Поряд з цим існує ряд факторів, які зумовлюють недостатній рівень використання природного та історико-культурного потенціалу для розвитку туризму в Івано-Франківській області. В першу чергу, це недостатня інформаційна підтримка пізнавального туризму (створення туристичних центрів при українських посольствах, відеореклама на іноземних ТБ, випуск тематичних матеріалів та путівників).

Регіональна стратегія розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області на перспективу базується на врахуванні конкурентних переваг та обмежень, які представлені у вигляді SWOT-аналізу

(Таблиця 2. 4).

Таблиця 2.4

**Загальна характеристика сильних та слабких сторін розвитку
пізнавального туризму в Івано-Франківській області**

<i>Потенційні внутрішні переваги</i>	<i>Потенційні внутрішні недоліки</i>
1.Багатий природний та культурний потенціал регіону. 2.Наявність унікальних туристично-рекреаційних продуктів (також фестивалі, виставки, музеї). 3.Наявність громадських організацій підтримки і розвитку пізнавального туризму. 4. Позитивна динаміка розбудови матеріально-технічної туристично-рекреаційної бази.	1.Нестача інформаційних центрів та центрів просування пізнавального туризму. 2.Недостатність системної організації інформаційно-рекламного забезпечення пізнавального туризму. 3.Низький рівень соціальної та виробничої інфраструктури.
<i>Потенційні зовнішні можливості</i>	<i>Потенційні зовнішні загрози</i>
1.Реалізація регіональної програми розвитку пізнавального туризму на основі багатства ресурсного потенціалу. 2.Зростання інвестиційних пропозицій на захист унікального навколишнього середовища. 3.Зростання інвестиційних пропозицій щодо ремонту та реставрацій культурних споруд області.	1.Висока конкуренція з боку сусідніх регіонів. 2.Недостатньо нормативно-правова база для розвитку пізнавального туризму.

Підсумовуючи та узагальнюючи SWOT-аналіз ми пропонуємо зведену таблицю кількості кожного з елементів цього аналізу, приймаючи до уваги те, що вони умовно рівноправні за значенням у своїй категорії (таблиця 2.5).

Таблиця 2. 5

Кількісне співвідношення елементів SWOT- аналізу.

Кількість елементів	Кількість елементів	Різниця
Розвиток туризму в Івано – Франківській області		
Сильні сторони	Слабкі сторони	
12	7	+5
Можливості	Загрози	
10	7	+3
Переваги	Недоліки	
4	3	+1
Можливості	Загрози	
3	2	+ 1

За результатами проведеного SWOT-аналізу встановлюємо, що досліджуваний пізнавальний туризм Івано-Франківської області має ряд сильних сторін і можливостей на ринку туристичних послуг України. Йому можна запропонувати конкретні стратегії за умови адекватного використання сильних сторін і можливостей, за умови врахування й обмеження впливу слабких сторін і загроз, що забезпечить туристичному продукту, який пропонується галузевими фірмами, визначені конкурентні переваги.

Реалізація *SO-стратегії*, яка передбачає використання вигідного туристично-географічного положення регіону, залучення широких міжнародних контактів і професійних кадрів туристичної галузі для розробки нових пізнавальних турів, які базуються на використанні оновлених об'єктів туристичної інфраструктури і розраховані на платоспроможний попит, можлива лише за умови об'єднання зусиль суб'єктів туристичної галузі регіону та органів місцевої влади і

спрямування спільних дій на створення унікального регіонального туристичного продукту.

ST-стратегія організації конструктивної співпраці із суміжними Закарпатською та Чернівецькою областями у просуванні нових пізнавальних турів. Ця стратегія використовує вигідне туристично-географічне положення регіону, унікальні об'єкти природної та історико-культурної спадщини Франківщини і базується на використанні оновлених об'єктів туристичної інфраструктури, на платоспроможному попиті, безсумнівному ефекті для розвитку туристичної галузі та реальних можливостях формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Можливість реалізації **WO-стратегії**, яка передбачає розробку механізму подання повноцінної інформації щодо нових пізнавальних турів, які базуються на використанні оновлених об'єктів туристичної інфраструктури і розраховані на платоспроможний попит за допомогою використання сучасних інформаційних технологій, ми розглядаємо як найоптимальнішу для суб'єктів туристичної галузі регіону, вона має орієнтуватися на використання принципів Інтернет-маркетингу і враховувати особливості й сучасні вимоги потенційних споживачів туристичного продукту, інформацію про які необхідно збирати за допомогою проведення спеціалізованих маркетингових досліджень. Звичайно, створення спеціалізованого регіонального Інтернет-порталу суб'єктів туристичної галузі області значно допомогло б у просуванні регіонального туристичного продукту.

WT-стратегія, яка передбачає орієнтацію діяльності переважно на програми короткочасного перебування туристів у регіоні за відсутності системної, повноцінної та актуальної інформації щодо розвитку туристичної галузі.

Галузь виїзного туризму при активізації платоспроможного туристичного попиту серед населення країни та регіону у

короткотерміновій перспективі, без сумніву, дає регіональним турфірмам економічний ефект, але при цьому не сприяє ні формуванню унікального пізнавального туристичного продукту, ні створенню передумов для економічного зростання регіону, оскільки грошові потоки від реалізації таких туристичних продуктів спрямовані у зворотному напрямку [31].

Окрім цього, орієнтація діяльності регіональних туристичних фірм на використання однієї стратегії загострює внутрішню конкуренцію, значно звужуючи коло можливостей для успішної та ефективної діяльності.

РОЗДІЛ □□□: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО- ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Суть проблем розвитку пізнавального туризму на території Івано-Франківської області

До проблем розвитку пізнавального туризму в Івано- Франківській області відносяться:

- неякісний стан дорожнього покриття та під'їздів до туристичних об'єктів;
- недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури;
- незадовільний стан інформаційно-туристичних знаків вздовж автошляхів;
- мала кількість зупинок для короточасного відпочинку вздовж автошляхів;
- незадовільний стан об'єктів історико-культурної спадщини;
- недосконала законодавча та нормативно- правова база, що регулює туристичну діяльність;
- незадовільний стан туристичних маршрутів (недостатня кількість обладнаних зупинок для короточасного відпочинку, мала кількість гірських притулків);
- нераціональне використання туристичного потенціалу;
- недостатня забезпеченість кваліфікованими кадрами в туристично- рекреаційній галузі;
- неналежна якість та асортимент послуг, проблема додаткових послуг при туристичних закладах;
- недостатня кількість засобів розміщення;

- неналежний розвиток комунальної сфери;
- відносно примітивний рівень реклами та інформаційного сервісу;
- недостатня поінформованість потенційних туристів про атрактивні-дестинації області, марковані маршрути та засоби розміщення;
- висока конкуренція з боку іноземних країн та українських регіонів;
- незадовільна якість та незначний асортимент від потенційно можливих туристичних послуг;
- недостатнє фінансування заходів, спрямованих на розвитку туризму.

На сьогодні гостро стоїть проблема побутових послуг для туристів. мережа закладів, що надають побутові та ремонтні послуги не задовольняє потреби туристичної індустрії. Цьому передували наступні чинники:

1. Велике скупчення рекреаційних закладів на відносно невеликих територіях.

2. Віддаленість туристичних та рекреаційних об'єктів від центрів населених пунктів, де знаходяться необхідні заклади побутових послуг.

3. Недостатня якість цих послуг.

Також присутня проблема плинності кадрів, при чому як і у державних структурах, так і у приватному секторі.

Три ВНЗ області дають підготовку працівникам туристичної сфери. Але на сьогодні відчувається вплив робочих кадрів за кордон, що в свою чергу не може не позначитись на якості обслуговування. Також проблемою є те, що при виділенні коштів на ремонт автошляхів, в першу чергу ремонтують великі траси обласного та загальнодержавного значення.

Натомість, велика кількість туристичних об'єктів знаходиться у сільській місцевості, куди виявляється складно дістатись. Це відлякує відвідувачів, а особливо іноземних туристів. Є проблеми в таких сферах як екологія, присутнє явище перевантаженості рекреаційних зон.

На території Яремчанського району, наприклад, застаріла каналізаційна система, а тому підприємці економлять на комунікаціях, а всі

відходи зливаються у р. Прут. Здійснювати контроль цієї ситуації мають представники Держпродспоживслужби та екологічна інспекція, але кількості штату інспекторів не вистачає.

Також не достатньо фінансування на належне промаркування маршрутів та стежок, а також облаштування альтанок та лавок. Всі окреслені проблеми вже тривалий час присутні в туризмі області, а отже їх усунення потребує значних зусиль. Ці проблеми залежать не тільки від слабкої матеріало-технічної бази, але й від державної туристичної політики, що зберігає деякі риси ще радянських часів.

Івано-Франківщина розташована в стороні від магістральних автомобільних та залізничних шляхів. Аеропорт, попри те, що має статус міжнародного, майже не використовується. До того ж, єдиний прикордонний регіон України, що не має свого пункту пропуску через державний кордон, і Туристична Асоціація Івано-Франківщини акцентує на цій потребі вже 10 років.

Існує диспропорція у розвитку рекреаційних територій Прикарпаття. Тільки Яремчанська туристична агломерація має розвинуту мережу готелів та ресторанів, інші райони відчутно програють. Сьогодні з 2,2 млн туристів, які за рік відвідують Івано-Франківщину, приблизно 1,7 млн. обирають Яремчанський напрямок, Поляницю і Буковель. Івано-Франківськ і Коломия задіяні переважно як міста, через які туристи проїжджають, – тут треба думати, чим затримати туристів. Інші території – Верховинщина, Долинщина, Покуття, – що мають надзвичайно великий потенціал, залишаються мало відвідуваними.

Рунівний вплив на пізнавальний туризм і туризм загалом має вторгнення російських військ на територію України. В умовах воєнного стану заборонено проводити масові заходи (фестивалі). Недоступними також є туристичні точки, наближені до кордонів. Обмеження діють щодо відвідування деяких гірських маршрутів, водойм, лісів у різних областях.

Через вторгнення росії значна кількість українських туристичних фірм поставили роботу «на паузу» або зовсім закрилися. З початком літа 2022 року почалося певне відновлення внутрішніх подорожей - переважно, у відносно безпечних регіонах України. За даними Державного агентства з розвитку туризму ринок туроператорів, діяльність яких стосується організації мандрівок Україною, поновив свою роботу на 20-50% [1].

Західні області, на території яких опинилися десятки, сотні тисяч переселенців зі східних областей, змушених тікати від обстрілів, першими почали проводити екскурсії, які були психологічною розрадою і, одночасно, можливістю пізнати культуру, історію, природу цих територій. Але робота в нових реаліях відбувається із значними обмеженнями заради безпеки туристів - оголошення «тривоги», необхідність корегувати маршрут відповідно до наявності бомбосховищ, кількісне обмеження людей в групі, скорочення турів з огляду на комендантські години.

В Івано-Франківській області дозволено відвідувати гори й ліси. На території курорту Буковель заборонено кататися у лісах на джипах, квадроциклах, багі та мотоциклах. Також заборонені польоти на одномоторних літаках.

Цього року влітку вперше було зафіксовано непогані показники щодо бронювання житла на короткий термін у Івано-Франківській області.

3.2. Перспективні напрямки розвитку пізнавального туризму в Івано-Франківській області

Івано-Франківщина володіє значним туристичним та рекреаційним потенціалом, має збережені національні, релігійні, культурні традиції та автентичні промисли. Ці сильні сторони можуть бути використані для подальшого розвитку пізнавального туризму.

Важливим індикатором економічного розвитку області є капітальні інвестиції, активізація яких є результатом створення сприятливого бізнес-середовища в регіоні та державі загалом, а також запорукою зростання ділової активності, формування інституційної інфраструктури підтримки, просування інвестицій. Сучасний економічний та туристичний розвиток регіону, як і держави в цілому, значною мірою залежить від таких факторів як використання новітніх технологій, наявності наукомісткого виробництва, а також розвитку людського капіталу.

Серед перспективних напрямів розвитку туризму в області такі:

- гармонійне управління туристичною сферою;
- залучення іноземних та вітчизняних фінансових інвестицій в розвиток туризму;
- створення нової та покращення існуючої туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури вздовж автошляхів;
- раціональне та ефективне використання туристичних ресурсів;
- покращення якості та збільшення асортименту туристично-рекреаційних послуг;
- утворення конкурентних туристичних та рекреаційних продуктів;
- забезпечення туристичної сфери кваліфікованими кадрами;
- посилення міжнародних зв'язків у сфері туризму;

– проведення маркетингових досліджень та заходів.

Аналіз туристичних ресурсів Івано-Франківського регіону дає можливість окреслити основні напрями їх раціонального та ефективного використання:

– створення нових та реновація існуючих санаторно-курортних закладів та баз відпочинку;

– покращення туристичної інфраструктури, а також загального рівня комфортності туристичних закладів;

– забезпечення умов для розвитку пізнавального туризму, зокрема шляхом розбудови центру туризму міжнародного рівня поблизу м. Ворохта;

– сприяння розвитку пізнавального туризму у заповідних територіях, зокрема шляхом розробки та оснащення екологічних маршрутів і стежок, а також впровадження механізму надання платних туристичних послуг;

– збільшення потоків туристів, особливо у зеленому туризмі по всій території регіону;

– сприяння розвитку екстремального туризму, а також спелеотуризму, велотуризму, кінного, водного та інших видів туризму переважно у гірській місцевості;

– залучення традиційних ремесел до системи атрактивних туристичних об'єктів;

– утворення природних історико- етнографічних рекреаційних зон, де реалізується комплексне використання природних та соціокультурних туристичних ресурсів.

Беручи до уваги туристичний потенціал області, даний регіон повинен розвиватися швидкими темпами, тобто розширення асортименту та покращення рівня якості послуг, що повинні супроводжуватися відповідним економічним ростом. Загалом економіку області доцільно було б направити на реформування туристичного комплексу, розвитку відпочинкової та розважальної індустрії з врахуванням особливостей різних видів туризму,

що вже розвиваються, та нових, ще не популяризованих видів відпочинку.

Законодавством України у галузі містобудування передбачено, що програми розвитку регіонів та населених пунктів, програми господарського, соціального та культурного розвитку повинні узгоджуватися з містобудівною документацією відповідного рівня, а це в свою чергу підвищить туристичну привабливість Івано-Франківщини.

Світовий досвід засвідчує важливу роль рекреаційної діяльності у формуванні валового внутрішнього продукту. Розвинута рекреаційна сфера істотно збільшує надходження до місцевих бюджетів, сприяє зростанню зайнятості населення. Розвиток цієї галузі сприяє розвитку суміжних галузей господарського комплексу. Але важливою особливістю інноваційної діяльності є її незначна увага саме до туристичної індустрії та сфери гостинності. І це надзвичайно хибне рішення, адже область щорічно приймає понад 2млн.туристів.

Важливо розробляти нові проекти саме в сфері туризму, їх адаптувати та розвивати. За останні роки в регіоні вже почали більше приділяти уваги саме туристичній індустрії, наприклад, 5 туристичних проектів підготували громади ІваноФранківської області на конкурс "Наша громада", організований телеканалами ICTV та СТБ у партнерстві з Українським кризовим медіа-центром у рамках Програми USAID "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність", результати яких скоро вже будуть відомі[44].

Важливо і далі продовжувати таку тенденцію, адже результати ми вже можемо побачити, адже інноваційно-інвестиційний розвиток регіону досить виділяється поміж інших областей, він наближається до розвитку таких туристичних центрів як: Київ та Львів.

У рамках реалізації спільного проекту Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України і компанії Google Україна відбувається оцифрування природного і туристичного потенціалу національних

природних парків України. Нещодавно завершена цифровізація об'єктів двох природоохоронних територій області – НПП «Верховинський», Карпатського національного природного парку.

Надалі важливо продовжити діджиталізацію наявних туристичних ресурсів та проводити інноваційні нововведення, зокрема:

- Створення цифрового доповнення під час проведення екскурсій чи створення додатку, з усією необхідною інформацією для туриста, який працювати в режимі офлайн;
- Розвиток цифрових інновацій в курортних містечках, за допомогою яких кожен гість буде дуже швидко отримувати бажані послуги за допомогою телефона чи іншого девайса;
- Розвиток платформи, яка буде допомагати об'єднувати місцевих жителів та туристів, які б хотіли потрапити в самотутні умови та дізнатися про багату культуру регіону саме від місцевих колоритних жителів;
- Організація заходів, які будуть сприяти розвитку системи професійної підготовки фахівців сфери туризму та сфери гостинності(тренінги, форуми, майстер-класи);
- Формування платформи для тісної співпраці з європейськими організаціями та фондами, що фінансують проекти регіонального розвитку туризму;
- Просування туристичних локацій і продуктів Івано-Франківщини у мережі Інтернет та соціальних медіа та проводити маркетингові, аналітичні, соціологічні дослідження та опитування в галузі туризму.

Тому розвиток інноваційно-інвестиційного розвитку туризму Івано-Франківщини є пріоритетною для України, адже після Covid-19 та воєнного стану на території України ми зрозуміли, що подорожувати в межах України – це не тільки можливо, це круто і досить цікаво, цю тенденцію важливо продовжити, а саме інноваційна діяльність в сфері туризму

допоможе це зробити.

3 травня 2016 року в Івано-Франківську працює туристично-інвестиційний центр, де туристи мають можливість отримати довідковий матеріал, пристрої для аудіоекскурсії та купити сувенірну продукцію, а інвестори – ознайомитися з проєктами, вже реалізованими в Івано-Франківську, отримати інформаційні та аналітичні послуги.

З метою популяризації Івано- Франківська на всеукраїнському рівні та за кордоном забезпечено виготовлення туристичної літератури, банерів, відеоматеріалів (буклети « 9 причин приїхати в гості», «Станіславські okazії», « Музеї Івано-Франківська» та «Івано-Франківськ – місто для дітей», туристичний путівник «Івано-Франківськ місто- прогулянка», щорічний настінний календар, туристичні карти міста [45].

Розроблено туристичний сайт Івано-Франківська <https://iftravel.com.ua/>. Туристичний потенціал Івано-Франківська популяризується у соцмережах Facebook, Telegram, Instagram. Постійно здійснюється оптимізація туристичної інформації про міську територіальну громаду на інтернет ресурсах.

Для комфорту туристів доступні мобільні додатки для смартфонів і планшетів « Івано-Франківськ для туристів», «Відвідай Івано-Франківськ» та створено новий інтерактивний туристичний маршрут «Місто зірка».

Туристична друкована продукція про Івано-Франківську міську територіальну громаду розповсюджується у туристично-інвестиційному центрі, готелях, надається туристичним фірмам та іноземним делегаціям[45].

Тому, туристичний бренд міста Івано- Франківська розвинений на досить хорошому рівні, важливо продовжувати таку активність і також додавати і розвиток для туристичних брендів міста Буковель та Яремче, адже вони є дуже популярними для відвідання в регіоні. Буде надзвичайно корисно розвивати їх, адже наявність доступної інформації – це один із

найпростіших способів зробити атракцію привабливою для туристів.

3.1. Авторський тур: «Святвечір та Різдво у гуцульських Карпатах»

Казкові зимові Карпати, Свята Вечеря, гуцульська коляда, розваги зимового Буковелю, автентичні гуцульські музеї - і багато інших цікавинок Гуцульщини.

Маршрут: Чернівці – Коломия – Яворів – Верховина – Буковель – Верховина – Яремча – Чернівці.

Кількість місць: 50

Виїзд з: Чернівці

На Вас чекають:

- святкування народження Ісуса в найкращому для цього місці, в столиці Гуцульщини – Верховині, адже це одне з найкращих місць в Україні, де збереглися давні архаїчні традиції;
- знайомства з історією, звичаями, культурою одних із найцікавіших людей на світі – гуцулів;
- найкращі страви гуцульської кухні;
- найвидатніші історичні та природні пам'ятки краю: гуцульські храми, водоспади, річки, мальовничі карпатські пейзажі, гуцульські музеї;
- сувеніри виготовлені народними майстрами Гуцульщини;
- ну і звичайно сніжки, санки, лижі та інші види зимової ейфорії.

Програма туру:

День 1

Виїзд з Чернівців (09:00) – Коломия (10:00) - (сніданок, фото- зупинка біля Музею Писанки) – Яворів (обід, майстер- клас з ліжникарства, екскурсія і дегустація сирів на "Гуцульській еко-сироварні") – Верховина (поселення в гуцулів, вечеря, купання в чанах).

Коломия

Місто коломийок, одне з найгарніших міст Галичини, з чудовою сецесійною забудовою центральної частини міста. Обов'язково слід відвідати візитівку Коломиї - унікальний і єдиний у світі Музей писанкового розпису, званого також як «Музей писанки» (Рис. 3.1), він знаходиться в найбільшому яйці у світі (13, 5 м) і має експозицію з 12 000 експонатів. Також місто славиться одним з найкращих музеїв України - Національним музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського (Рис. 3.2), однією з найстаріших в Україні дерев'яних церков Благовіщення (1587) (Рис. 3.3) та ратушею (1877) (Рис. 3.4), яка знаходиться не в центрі пл. Ринок, а на розі вулиць.

Рис. 3.1 «Музей писанки»

Рис. 3.2 Національний музей народного мистецтва Гуцульщини

Рис. 3.3 церква Благовіщення (1587)

Рис. 3.4 Ратуша (1877)

Яворів

Мальовниче карпатське село, де збереглися давні традиції виготовлення домотканого вовняного покривала (ліжника) і більшість мешканців займаються ліжникарством. Лише в Яворові можна побачити повний цикл народження ліжника від овечої вовни і до готового продукту, та

купити його собі додому за цінами виробників (Рис. 3.5).

Також тут знаходиться екологічна сироварня, де можна послухати як виготовляється сир, прогулятися по «Еко-фермі» та відчутти колорит Гуцульщини. Особливо вартує скуштувати овечі еко-сири із варенням та медом, якими місцевий газда радо буде пригощати. На території Вас допитливо зустрічатимуть овечки, кози та собака-пастух по кличці «Чуйка». Це місце після відвідування ще часто називають «Маленька Швейцарія». Отже, щоб побувати у маленькій гірській «Швейцарії», та скуштувати полонинських овечих сирів, неодмінно відвідайте «Еко-ферму» у Яворові (Рис.3.6).

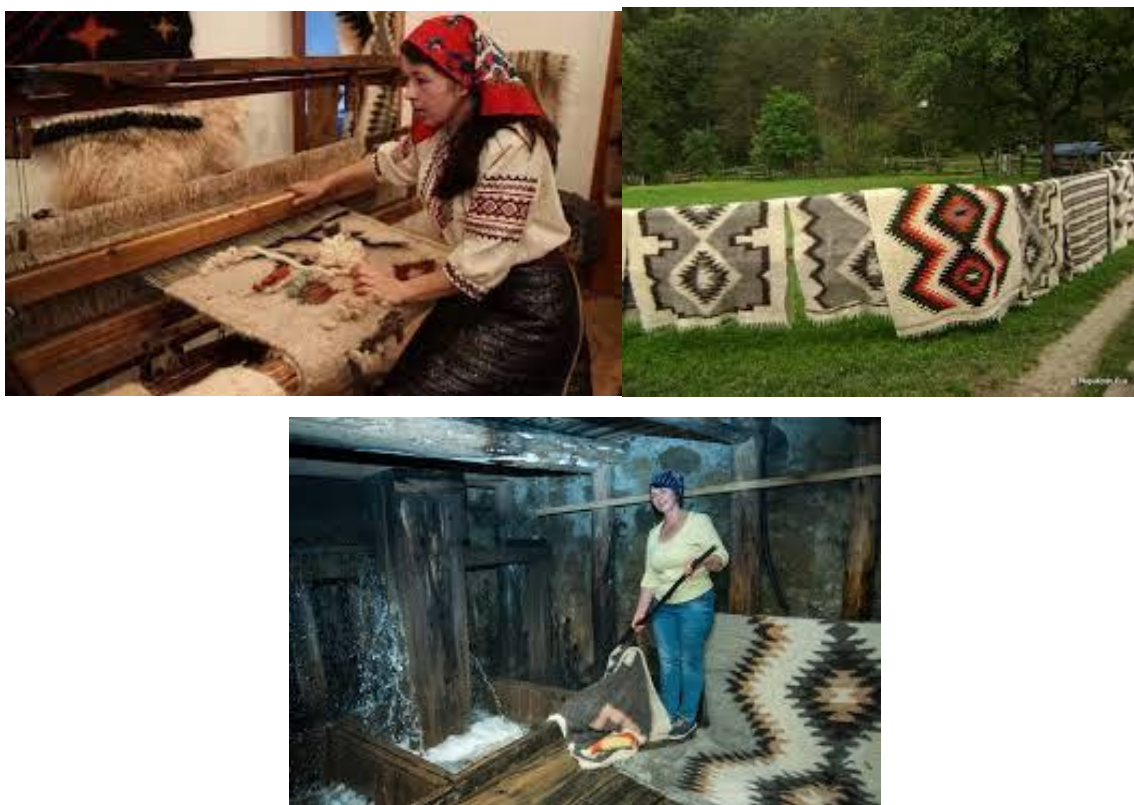

Рис. 3.5 Ліжникарство

Рис. 3.6 «Еко-ферма»

День 2

Пізній сніданок і виїзд (10:00) – Верховина (екскурсія-концерт у музеї ім. Романа Кумлика, екскурсія й фотографування в гуцульському одязі в музеї «Тіні забутих предків» та огляд музею « хата-стая») – Буковель (підйом канатно-крісельною дорогою на вершину гори Буковель й огляд карпатської панорами та вільний час) – Верховина (повернення в садиби, Свята вечеря).

Верховина

Етногеографічний центр Гуцульщини, колишнє Жаб'є, що розкинулося на берегах славетної річки Чорний Черемош, окрім мальовничих карпатських панорам має й багато інших принад для вибагливих туристів. Тут Вас гостинно запрошують на концерт- екскурсію в приватний гуцульський музей побуту та музичних інструментів ім. Романа Кумлика (Рис. 3. 7). Дізнатися про велику гуцульську любов Івана та Марічки, а також сфотографуватися в гуцульському одязі можна в хаті-музею кінофільму «Тіні забутих предків» (Рис.3.8). Відчутти смак гуцульської бринзи можна в музеї полонинського життя « Хата-стая» (Рис.3.9).

Рис. 3. 7 Гуцульський музей побуту та музичних інструментів

Рис. 3.8. Хата-музей кінофільму «Тіні забутих предків»

Рис. 3.9 Музей- сироварня «Хата-стая»

Буковель

Популярний курорт в українських Карпатах, а ще він сучасний і

абсолютно безпечний. Адже українцям, щоб комфортно відпочити відтепер не потрібно їхати далеко за кордон. Окрім катання на лижах, санках та сноубордах у Буковелі є багато інших розваг, які завжди можна відкрити для себе та спробувати щось нове (Рис. 3.10).

Рис. 3.10 Буковель

Свята вечеря у Верховині

Зустріч народження Ісуса відбувається у комплексі “Полонинська Ватра” смт. Верховина. Орієнтовний початок програми 20:00.

На Вас чекають:

- святкування народження Ісуса в найкращому для цього місці, в столиці Гуцульщини – Верховині, адже це одне з найкращих місць в Україні, де збереглися давні архаїчні традиції;
- знайомства з історією, звичаями, культурою одних із найцікавіших людей на світі – гуцулів;
- найкращі страви гуцульської кухні;
- найвидатніші історичні та природні пам’ятки краю: гуцульські храми, водоспади, річки, мальовничі карпатські пейзажі, гуцульські музеї;
- сувеніри виготовлені народними майстрами Гуцульщини;

- ну і звичайно сніжки, санки, лижі та інші види зимової ейфорії.

Меню Святої вечері з пісними автентичними стравами гуцульської кухні:

- кутя, оселедець, шухи з грибами, смажена риба, гриби мариновані;
- грибна юшка, пісні гуцульські голубці, книші з капустою;
- вареники з маком;
- фрукти, пампушки, чай із запашних цілющих карпатських трав;
- кисіль з афен, узвар, мінеральна вода, джинжирівка, вино.

День 3

Сніданок і виїзд (09:00) – Верховина (Свята літургія та обряд початку коляди біля церкви Успіння Богородиці) – Яремче (огляд водоспаду, ресторану Гуцульщина, парк легенд «Гедзьо» закупи сувенірами та обід) – Чернівці (21:30).

Яремче

Відомий кліматичний курорт, що розташований між мальовничими горами в мальовничій долині річки Прут. Тисячі людей заворожують щороку каскадний водоспад «Пробій» (Рис. 3.11) (Яремчанський Гук) та дерев'яний ресторан «Гуцульщина» (Рис. 3.12).

Рис. 3.11 водоспад «Пробій»

Рис. 3.12 Дерев'яний ресторан

« Гуцульщина»

В Яремче для туристів відкрилося справжнє селище гобітів — тематичний парк легенд «Гедзьо» (Рис. 3.13). Це одне з найінстаграмніших місць в Україні, адже сам парк складається із будиночків, збудованих прямо всередині пагорбів і на деревах. Увійшовши сюди, ти миттєво перенесешся у захопливий світ ельфів, гобітів та інших чарівних істот.

Парк вражає розмаїттям фотозон для всіх вікових категорій, деякі з яких навіть обладнані аутентичними атрибутами, такими як ельфійські мантиї, столовий посуд

Рис. 3.13 Парк легенд «Гедзьо»

На території парку функціонує анімований гобіт-паб, міні-зоопарк, палац скарбів із магазинчиком тематичних сувенірів, а також озера, водоспади та гойдалки. І це ще не вся розмаїтість локацій, які тут представлені.

Проживання:

Проживання відбувається в затишних гуцульських садибах зеленого туризму м. Верховина, номери: 2-х і 3-х місні.

Харчування:

В турі організовано харчування таким чином:

- Сніданки та вечері — відбувається в садибах зеленого туризму м. Верховини.

- Сніданок в 1-й день – відбувається в ресторані м. Коломия. Вартість – 200 грн. Обід – в Яворі. Вартість – 200 грн.
- Обід на 2-й день – відбувається на Буковелі у ресторані «Гуцульська світлиця» і складається з наступних страв: палюшки в глечиках, кулеша із ведмежою лапкою (куряча відбивна із чорносливом), хліб, чай з карпатських трав. Вартість 200 грн.
- Обід на 3-й день – відбувається в ресторані «Турист» м. Яремче і складається з страв: суп з фрикадельками, картопля по-селянськи із м'ясом по-французьки, салатик " Овочевий", хліб, узвар. Вартість 200 грн.

Ціни:

Ціна туру: **4 500 грн.**

Знижки для дітей:

- Дітям до 3 років, при супроводі 2-х дорослих, без окремого місця в автобусі та при проживанні - безкоштовно;
- Дітям від 3 до 12 років, знижка від загальної вартості туру - 500 грн.

У вартість ВХОДИТЬ:

- проїзд комфортабельним автобусом;
- проживання (дві ночі);
- Свята вечеря (програма, їжа, напої);
- вечеря на 2- й день;
- сніданок у 2-й і 3-й день;
- супровід гіда-екскурсовода;
- екскурсійне обслуговування в туристичних об'єктах;
- страхування на час подорожі.

У вартість НЕ ВХОДЯТЬ і додатково оплачуються:

- вхідні квитки в туристичні об'єкти;
- обіди.

Вартість вхідних квитків.

- **Майстер-клас з ліжникарства:** загальний, студентський, пенсійний, дитячий - 50 грн,
- Екскурсія і дегустація на "Гуцульській еко-сироварні", Яворів: загальний, пенсійний, студентський, учнівський - 250 грн.
- **Музей гуцульського побуту та музичних інструментів ім. Романа Кумлика, Верховина:** загальний, пенсійний, студентський, учнівський – 50 грн;
- **Музей “Тіні забутих предків”, Верховина:** загальний, пенсійний і студентський - 50 грн, учнівський - 40 грн;
- **Музей “Хата-стая”, Верховина:** загальний, пенсійний і студентський - 50 грн, учнівський - 40 грн;
- **Канатно-крісельна дорога на гору Буковель (в обидві сторони):** загальний - 250 грн, пенсіонери і діти до 12 років – 190 грн.
- **Парк легенд «Гедзьо»** - 350грн.

Трансфер

В турі організований автобусний трансфер з/у Чернівців.

Місце виїзду / повернення автобуса: м. Чернівці

ВИСНОВКИ

Пізнавальний туризм сприяє інтенсивному розвитку окремих територій, громад, регіонів та цілих країн. Він повинен бути джерелом надходжень до бюджетів, засобом ознайомлення населення з багатою історико-культурною спадщиною народів та держав. Є важливим каталізатором розвитку регіону. Пізнавальному туризму необхідні стратегія розвитку та ефективний менеджмент на різних рівнях. Стратегія управління зумовлена загальними трендами розвитку економіки загалом, а також інноваційних технологій та систем, та в цілому.

Івано-Франківська область знаходиться на заході України, на території

Передкарпаття та Українських Карпат. На півдні область межує з Румунією. Площа області — 13,9 тис. кв. км (2,4% території України).

Величезна кількість туристично-рекреаційних ресурсів на Івано-Франківщині визначає розвиток пізнавального туризму.

Аналіз розвитку туристичної інфраструктури Івано-Франківщини говорить про те, що вона задовольняє певний рівень соціально-побутових потреб туристів. Але водночас, практично за всіма показниками вона відстає від нормативів. Особливо відчувається це у сфері організації харчування, надання побутових послуг, а також комунікаційній системі. Окреслені проблеми розвитку туризму вже тривалий час присутні в туристичній галузі області, а отже їх усунення потребує значних зусиль. Ці проблеми залежать не тільки від слабкої матеріало-технічної бази, але й від державної туристичної політики, що зберігає деякі риси ще радянських часів.

Беручи до уваги туристичний потенціал області, даний регіон повинен розвиватися швидкими темпами, тобто розширення асортименту та покращення рівня якості послуг, що повинні супроводжуватися відповідним економічним ростом. Загалом економіку області доцільно було б направити на реформування туристичного комплексу, розвитку відпочинкової та розважальної індустрії з врахуванням особливостей пізнавального туризму, що вже розвивається, та нових, ще не популяризованих видів відпочинку.

Івано-Франківська область на туристичному ринку Карпатського регіону України посідає одне з чільних місць. Загальновідомими туристичними символами краю стали г. Говерла, гуцульські фестивалі, курорти Яремче і Буковель, міста Галич, Косів, Коломия.

Область має багату історію, про що свідчить велика кількість культурних об'єктів, які привертають велику увагу для туристів. І в маленьких містечках, і в адміністративному центрі, є споруди державного значення. Тому всі ці передумови сприяють розвитку пізнавального туризму

в регіоні.

В Україні, Івано-Франківська область є однією з найпопулярніших областей для відвідувачів, що показують усі показники. Covid-19 та війна на території України вплинули на показники туристичних потоків, але повільними темпами показники відновлюються.

Найбільше підприємств готельного господарства зосереджено в містах Івано-Франківську, Буковелі та Яремчі. Вони охоплюють 57,1% від загальної кількості, що пов'язано зі сприятливими кліматичними умовами, привабливим ландшафтом, наявністю інших елементів туристичної інфраструктури та популярних туристичних маршрутів.

Сфера гостинності в Івано-Франківській області розвинена на досить хорошому рівні, порівняно з іншими областями, незважаючи на зниження кількості закладів розміщення. Для регіону дуже важливо і надалі розвивати транспортну інфраструктуру, адже це буде гарантувати туристичну привабливість та відкритість території до туристичної індустрії.

Важливо, не просто підтримувати рівень, а і робити усі туристичні об'єкти доступними для більшої кількості транспорту, відповідно і людей. Івано-Франківська область займає 11 позицію серед загальної кількості 24 адміністративних одиниць за загальною чисельністю закладів культури і 57 мистецтва, що свідчить про її високий та середній рівень розвитку базової мережі культури, величина мережі закладів культури в інфраструктурі галузі складає 4,4% від їх загальної кількості проте можна спостерігати низьку активність населення щодо рівня споживання культурних благ.

Туристичний бренд Івано-Франківська розвинений на досить хорошому рівні, важливо продовжити цю діяльність, а також додати розвиток туристичних брендів Буковеля і Яремче, так як вони дуже популярні для відвідування в регіоні. Їх розвиток буде вкрай корисним, адже доступність інформації - один з найпростіших способів зробити пам'ятку привабливою для туристів.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що досліджуваний пізнавальний туризм Івано-Франківської області має ряд сильних сторін і можливостей на ринку туристичних послуг України. Йому можна запропонувати конкретні стратегії за умови адекватного використання сильних сторін і можливостей, за умови врахування й обмеження впливу слабких сторін і загроз, що забезпечить туристичному продукту, який пропонується галузевими фірмами, визначені конкурентні переваги.

Здійснивши аналіз можливостей, можна зробити висновок, що найімовірнішими сприятливими зовнішніми факторами, характерними для туристичного ринку, є реорганізація діючої туристичної інфраструктури (готелів, закладів харчування, торгівлі, розваг) та активізація платоспроможного туристичного попиту серед населення країни та регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманюк Я. Д. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної інфраструктури Івано-Франківської області / Атаманюк Я. Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. – 2014. – Вип. 724-725. – С. 116- 121.
2. Бобух І. Пропозиції та перспективи формування національного багатства України: монографія / І.Бобух. – Київ: НАН України, 2010. – 372 с.

3. Бурдуланюк В. Б. Пам'ятки культури Івано-Франківщини / Бурдуланюк В. Б. – Івано-Франківськ: Нова Зоря. – 2010. – С.54.
4. Величко В.В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник / В. В. Величко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 202 с.
5. Голод А.Н. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування: монографія / А.Н. Голод. – Львів: ЛДУФК, 2017. – 340 с.
6. Голояд Б. Природні ландшафти Українських Карпат та їхнє використання з рекреаційно-туристською метою / Б. Голояд // Краєзнавець Прикарпаття. - 2004. - №4.
7. Гори, несамовиті пейзажі і особливі міста: куди їхати в ІваноФранківській області. – URL: <https://rubryka.com/article/where-to-go-ivanofrankivsk-region/>.
8. Давидова О. Г. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід [Електронний ресурс] // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2012. – №10. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1480>.
9. Дацко О. І. Культура як чинник сталого розвитку регіонів: європейський досвід / О.І. Дацко // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ: сб. науч.тр. – 2009. – Т.1. – С. 224-230. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2009_1/224.pdf.
10. Державна статистика України. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Должикова-Поліщук, Л.В. Особливості та тенденції управління туристичною діяльністю [Електронний ресурс] / Л.В. Должикова-Поліщук. – Режим доступу: file:///D:/ape_2014_9_13.pdf
12. Доценко В.Ф., Гукалова Т.В., Бондар Н.П., Арпуль О.В. Стан та

- перспективи розвитку готельного господарства в Івано-Франківській області // Географія та туризм. 2013. Вип. 26. С. 131–138.
- 13.Дутчак С.В. Деякі аспекти виділення сегментів спеціалізованого туризму та їх стан на території Чернівецької області / С.В. Дутчак, М.В. Дутчак // Туристсько-краєзнавчі дослідження.– 1999.– Вип. 2.– С. 123–136.
- 14.Забалдіна Ю. Б. Економічна діагностика та прогнозування розвитку регіонального ринку туристичних послуг : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. геогр. н. / Забалдіна Ю. Б. – К., 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/aref_tourism/zabaldina.htm.
- 15.Захарова, О.В. Регіональний розвиток туристичної інфраструктури в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Захарова. – Режим доступу: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/suchasni_tekhnologiji_upravlinnja_turistichni_m_ta_.pdf
- 16.Зінько Ю. С. Туризм у Карпатському регіоні: загрози для довкілля та способи сталого розвитку / Зінько Ю. С., Мальська М. П., Іваник М. Б., Благодир С. Ф. // Вісник Львівського університету. Серія: географічна. – 2014. – Вип. 45. – С. 443-451.
- 17.Івано-Франківський краєзнавчий музей. Коротка інформаційна довідка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifkm.if.ua/page69.html>
- 18.Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.
- 19.Кілінська К. Еколого-прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності Карпато-Подільського регіону України. – Монографія / К. Кілінська // Чернівці. – „Рута” – 2007. С. 216-223, 270-274.
- 20.Кіндрачук Н. Розвиток культурного туризму в Карпатському регіоні України: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку / Н. Кіндрачук // Інтелігенція і влада. - 2012. - Вип. 27. - С. 117-123.

21. Кондратенко Н.О., Оболенцева Л.В. Аналіз сучасного стану та тенденції розвитку готельного бізнесу в регіонах України. Проблеми економіки. 2019. №4 (42). С. 72—80. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-72-80>
22. Коробейникова Я.С. Стратегія збалансованого туризму: Конспект лекцій / Я.С. Коробейникова. – Івано–Франківськ: Факел, 2011.
23. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tourlib.net/statti_ukr/kuzmuk.htm.
24. Культурна політика України – оцінка міжнародних експертів / Рада культур. співпраці Ради Європи; М-во культури і туризму України. – К. : Рада культур. співпраці, 2007. – 56 с.
25. Ляшенко В.В. Соціально-економічні аспекти розвитку туристично-рекреаційних систем на регіональному рівні / В.В. Ляшенко // Стан та перспективи розвитку туризму та готельно-ресторанної справи в Україні. Матеріали II Круглого столу (м. Миколаїв, 10 червня 2016 р.) / ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна». – Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2016. – С. 32-38.
26. Маланюк Т. З. Сучасний стан розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області / Маланюк Т. З. // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матер. VIII Міжнар. 61 наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 23 - 24 березня 2017 р.) – Черкаси: Видавець Ю. А. Чабаненко.
27. Мацкевич Н.М. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туристичного руху [Електронний ресурс] / Н.М. Мацкевич. – URL: http://tourlib.net/statti_ukr/mackevych.htm
28. Національний заповідник «Давній Галич» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://davniyhalych.com.ua/component/k2/item/144-davnii-galich>

- 29.Небанальні місця на Івано-Франківщині: що подивитись [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: https://lifestyle.24tv.ua/podorozhi_ukrayinoyu_zahoplyuyuchi_mistsya_ivan_o_fran_kivshhini_u_yaki_hochetsya_povertatis_n1010730. 63
- 30.Організація рекреаційних послуг [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/velychko9-1.htm
- 31.Паньків Н.Є., Гунько В.М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток еко-готелів як інноваційної концепції гостинності / Н.Є. Паньків // Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Т.27. №3. С.108-112.
- 32.Паньків Н. М. Природоресурсний потенціал розвитку екологічного туризму Івано-Франківської області / Паньків Н. М. // Вісник Львівського університету. Серія: міжнародні відносини. – 2008.
- 33.Пендерецький О.В. Територіальна організація промислового туризму Карпатського суспільно-географічного району та основні напрямки її вдосконалення / Пендерецький О.В. – Івано-Франківськ, 2011.
- 34.Пізнавальний туризм [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://roznyauka.org/s43076t1.html>
- 35.Пізнавальний туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thecity.com.ua/piznavalnij-turizm.html>.
- 36.Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва / П.Р. Пуцентейло.– Київ : Центр учбової літератури, 2007.– 344 с.
- 37.ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ НА 2020 РІК. – URL: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/1380-34%20Програма.pdf>.
- 38.Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.
- 39.Розвиток туристичного бізнесу регіону: монографія / за ред. І. Школи.

- Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с. 59.
40. Рутинський М.Й. Сучасний стан та напрямки розбудови курортно-рекреаційної інфраструктури Івано-Франківщини [Електронний ресурс] / М.Й. Рутинський. – URL: http://tourlib.net/statti_ukr/rutynsk.htm 62
41. Осипчук М. Брендинг як інструмент підвищення ефективності функціонування туристичної дестинації [Електронний ресурс] / М. Осипчук. – URL: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/znpdme/2011_2/osipchuk.pdf
42. Офіційний сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=796>
43. Савіцька О.П., Федорович О.І. Культурний туризм: реалії та перспективи розвитку у львівській області / О.П. Савіцька, О.І. Федорович // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2014. – Вип. 24.1. – С. 376-383
44. Смаль В. Туризм і сталий розвиток [Електронний ресурс] / В. Смаль, І. Смаль. – URL: http://www.franko.lviv.ua/faculty/geography/Publik/Period/vism/32/15_smal1.pdf
45. Соціально - економічний аналіз Івано-Франківської області. Офіційний сайт Івано-Франківської державної адміністрації. – URL: <http://www.if.gov.ua/files2004.06.2014.pdf>
46. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 рр. Івано-Франківська обласна рада [Електронний ресурс]. – URL: <https://orada.if.ua/wp-content/uploads/2020/01.pdf>
47. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року. – Івано-Франківськ, 2014. – 78 с.
48. Сущинская М.Д. Культурный туризм : учебное пособие / М.Д.

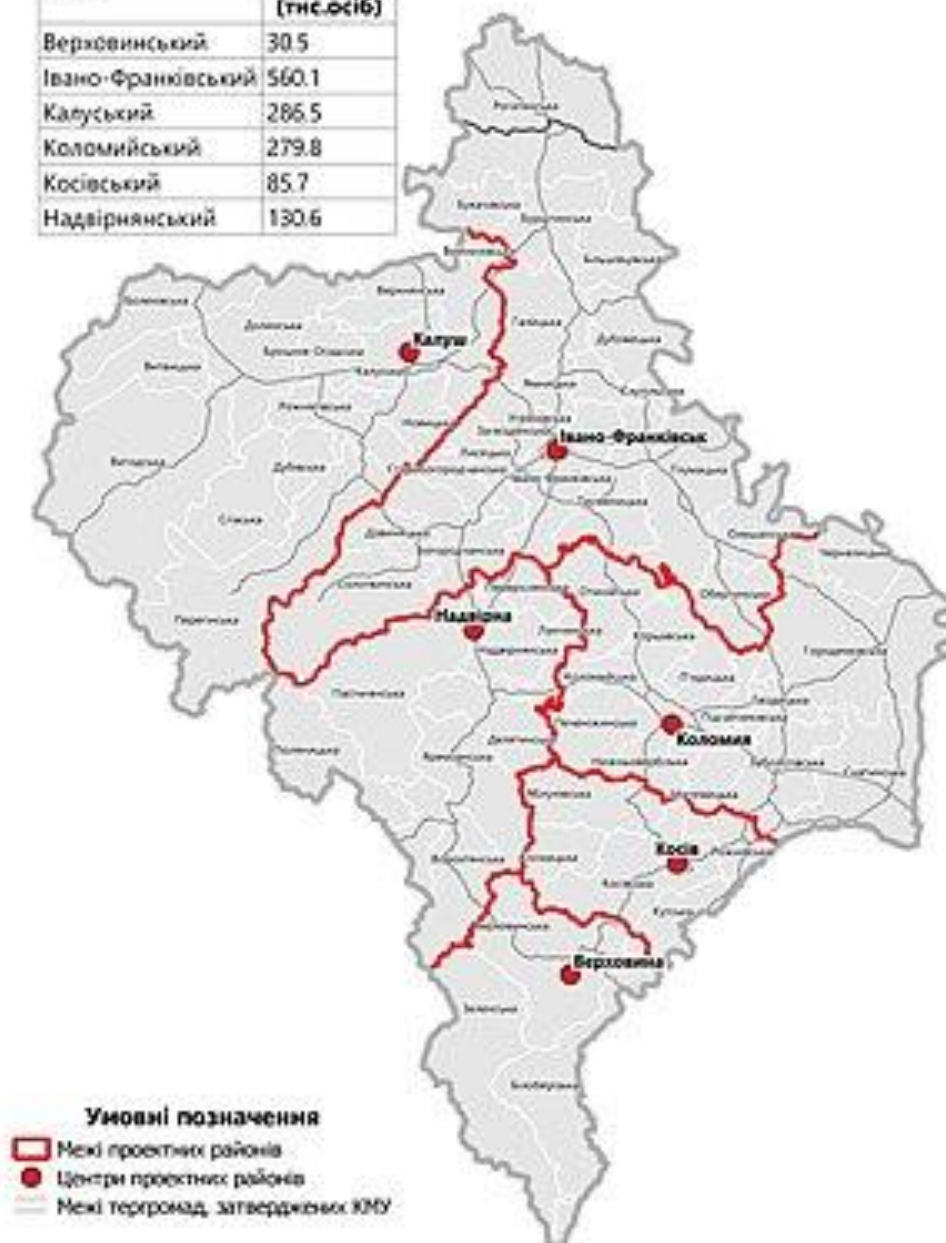
- Сущинская. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 128 с.
- 49.Сушко Н.В. Тенденції розвитку міжнародного туризму в Україні [Електронний ресурс] / Н.В.Сушко. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/History/2006_49/49-13.pdf
- 50.Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика. Географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015.
- 51.Туризм: реалії та перспективи сталого розвитку : матеріали доп. Міжнар. наук.– практ. конф. (Київ, 23–24 жовт. 2014 р.).– Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014.– 418 с.
- 52.Триснюк В. Основні екологічні проблеми та шляхи їх подолання в Західному регіоні України / В. Триснюк // Наукові записки Тернопільського університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – № 1(випуск 27). – Тернопіль: СМП "Тайп". – 2010. – С. 23–26.
- 53.Федорченко В.К. Туристський словник-довідник / В.К. Федорченко, І.М. Мініч.– Київ: Дніпро, 2000.– 155 с. 10. Шандор Ф.Ф. Сучасні різновиди туризму / Ф.Ф. Шандор, М.П. Кляп.– Київ : Знання, 2013.– 334 с.
- 54.Франківщина прийняла півтора мільйона туристів минулого року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/news/27916>
- 55.Чернобай Л.І. Суб'єкти туроператорської та тур агентської діяльності: сутність і класифікація [Електронний ресурс] / Л.І. Чернобай,І.Я. Кулиняк. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2009_640/63.pdf
- 56.Що подивитись в Івано-Франківській області. – URL: <https://sunkissed.com.ua/ivano-frankivska-oblast/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

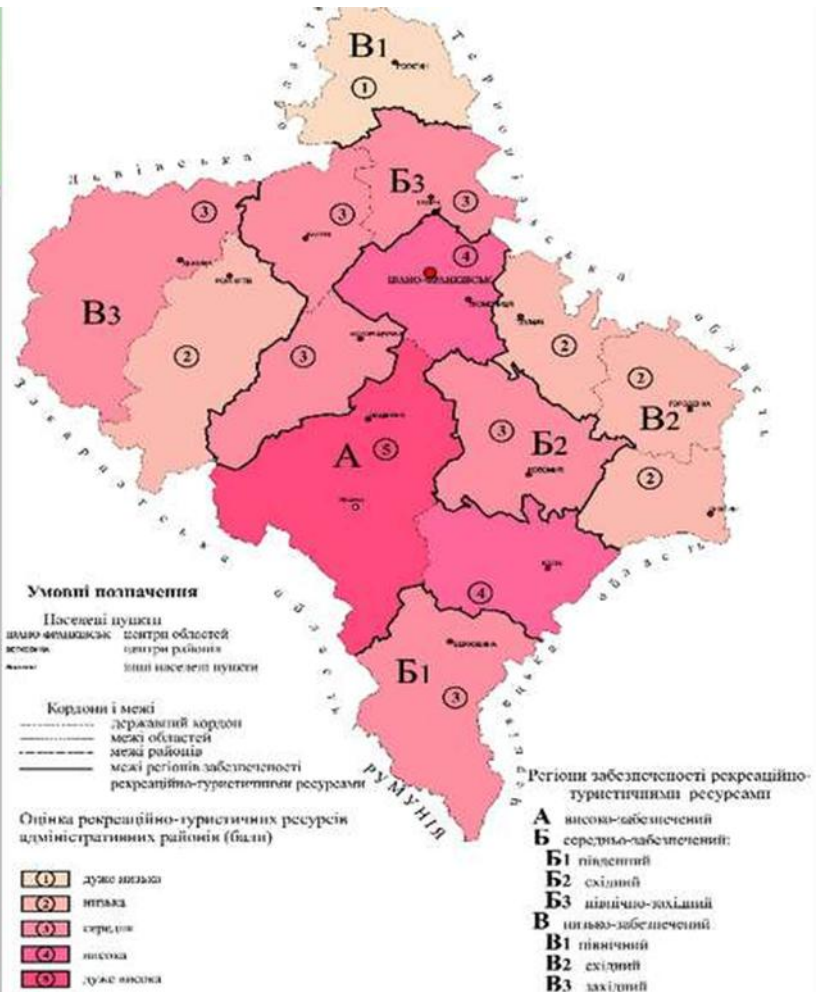
Івано-Франківська область

Назва	Населення (тис.осіб)
Верховинський	30.5
Івано-Франківський	560.1
Калузький	286.5
Коломийський	279.8
Косівський	85.7
Надвірнянський	130.6

Інтегральна оцінка рекреаційно- туристичних ресурсів Івано- Франківської області

Що варто подивитися

- 1 Національний заповідник «Давній Галич»
- 2 Скелі Довбуша
- 3 Карпатський національний природний парк
- 4 Садиба Святого Миколая

- 5 Водоспад «Пробій», сувенірний ринок в Яремчі
- 6 Музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття з унікальним 13-метровим музеєм Писанки в Коломиї
- 7 Ландшафтний парк «Дністровський каньйон»
- 8 Скит Манявський

